

STÄLL OM!

FÖR FRED PÅ JORDEN OCH FRED MED JORDEN

NR 6 NOVEMBER 2025

Den 7 juni arrangerades, på initiativ av Nova Wegerif från Palestinagruppen Karlstad, Nationell Kraftsamling för Gaza – 2000-talets hittills största demonstration i Stockholm. Mellan 40 000 och 50 000 människor från hela Sverige samlades under parollerna Sverige säger NEJ till folkmord och Regeringen måste agera NU!

STÄLL OM!

FÖR FRED PÅ JORDEN OCH FRED MED JORDEN

NR 6 SEPTEMBER 2025

fredsredaktion@gmail.com

Redaktion: Tord Björk, Lorenz Jolin,
Åke Eriksson (chefredaktör och grafiker),
Annelie Hultén Contreras.

Ställ om! arbetar med uppropet
För fred och klimaträttvisa som grund.
För innehållet i signerade artiklar
ansvarar skribenten själv.

Ställ om! är en tidning gjord av aktivister för fred på jorden och fred med jorden. Det är en tidning i PDF-format som ska kunna läsas på datorns skärm, på ”padda” och telefon. Den kan skrivas ut i A4.

Ställ om! görs med uppropet *För fred och klimaträttvisa* som grund. Redaktionen är en självständig del av *Nätverket för fred och klimaträttvisa* som bildats av organisationer som undertecknat uppropet.

Ställ om! är ett projekt helt utanför pengarnas värld: inga arvoden, inga tryckkostnader, inga prenumerantpengar. Tanken är att ***Ställ om!*** ska vara så intressant och matnyttig för folk i klimat- och fredsrörelsen att den så att säga sprider sig själv genom nätverken.

Så om du vill att fler ska läsa det du just nu har på skärmen: Sprid ***Ställ om!*** i dina nätverk!
DELA! DELA! DELA!

Nu har Stockholms fredsförening undertecknat uppropet Fred och klimaträttvisa.

Folk i rörelse

Detta tal finns publicerat tidigare på Ninas egen blogg, ninawormbs.se

Nina Cyrén Wormbs, professor i teknikhistoria:

I dag gick jag i den sorgmarsch för klimatet som arrangerades för fjärde gången i Stockholm.

Vädret var emot oss, men bitvis hade vi vind i ryggen, precis som med klimatarbetet. Då och då kom en kastby, en från vänster, och så en från höger, och vi fick hålla hårt i banderoller och fälla upp kragarna mot regnet. Men vi kom fram till Klara kyrka som fylldes till brädden. Över 600 personer deltog i marschen och i kyrkan erbjöds program. Det var väldigt fint och mångsidigt. Jag blev särskilt berörd av Rebellmamman Sophia Augustas tal. Jag fick inleda programmet och texten jag läste följer här:

Det är så fint att få vara tillsammans när det är tungt och svårt. Att få gå bredvid varandra. Stå bredvid varandra. Vara nära – närvara.

Vi har just genomfört en sorgmarsch. Genom den har vi använt vår sorg som en protest – ett sorts motstånd, en styrka.

Flera av er har gått tidigare, flera kommer gå igen. Det vet vi. För den här sorgen är ingen vanlig sorg. Den här sorgen går inte över. Den gör sig påmind och dyker upp, där och när man minst anar det.

Och ändå talar vi så sällan om den. Låtsas som om den inte fanns.

Att få gå en sorgmarsch är därför också som en befrielse. Inte bara ett motstånd. Vår marsch ger denna ödesfråga en särskild uppmärksamhet. Vi lägger ilskan och vanmakten åt sidan, vi lämnar skammen och skulden och ansvaret ett tag – och bara sörjer. Reservationslöst.

Det kan vara oerhört skrämmande när man gläntar på det locket. Men om man vet att man inte är ensam, och att man också kan gå ut ur sorgen ett tag, då blir det lättare.

Jag tänker på Klimatsorgen som en sammansatt sorg. Den handlar om vår natur.

Den sorgen känner vi igen, för vi har förlorat tidigare. Men nu är arterna och miljöerna så många, oräkneliga. Obegripliga mängder.

Och fler blir de. Vi sörjer också det som ännu inte gått förlorat, men som snart är borta. Eftersom vi har fantasi. Riskutsatta biotoper. Röda listor.

Men vår sorg handlar också om oss själva. Vi som levt ett liv som bidragit till dessa oerhörda konsekvenser. Vi som trodde att vi gjorde gott, när vi flög och köpte saker. Vi som var del av det moderna projektet. Vi kan sörja vår del.

Men vi kan också sörja projektet som sådant. Vi måste göra på andra sätt nu. Vi måste ändra. Vi måste avstå.

Det kan kännas så svårt. Och ensamt. Särskilt när andra bara fortsätter.

Även där finns sorgen. Över vår kollektiva oförmåga att bryta utvecklingen. Att böja kurvorna tillräckligt snabbt. Sorgen över att vi inte med gemensamma krafter lyckas formulera de värderingar som kan styra oss i rätt riktning.

Ibland känns det övermäktigt. Men allt är inte lika. Klimatsorgens olika delar innebär att det finns sånt som jag faktiskt kan ta mig an. Och jag har insett att all sorg inte är kronisk.

Samtidigt känner jag, att den sorg som inte går över också kan hjälpa mig. Det är den som pekar ut vägen åt mig. Det är den som visar riktningen.

Jag har klätt mig i svart i dag, som många av er. Det är ett etablerat sätt att sörja som vi nu väver ihop med nya sätt.

Men jag har också en vit blus under. Det är inte oskuldens färglösa plagg, men ändå en ljus kant. Och den vill jag bära samtidigt, för att kunna ta tag i den ljusa strimman av hopp. Inte det tomma hoppet. Inte den distanseerade optimismen. Utan hoppet som ger mening.

Tack.

Folk i rörelse

Den 18 oktober demonstrerade vi i Stockholm för Sveriges vatten, för kommunernas självstyre och mot gruvbrytning i alunskiffer. Bakom demonstrationen stod Sverige mot brytning i alunskiffer med stöd av Urbergsgruppen och flera andra nätverk i Sveriges 40 alunskifferkommuner.

Vi samlades på Sergels torg där Republiken Jämtland-Härjedalens president Eva Röse höll ett engagerat tal. Republikens flaggor vajade. Therese Kärngård (S), kommunstyrelsens ordförande i Bergs kommun framträdde tillsammans med Eftichia Kourlos (C), 1:e vice ordförande i Östersunds kommunstyrelse. På folktomma gator gick vi med det symboliska vattnet till Mynttorget. I spetsen gick Amanda Eliasson iklädd folkdräkt. Hon är initiativtagare till namnsamlingen och höll det avslutande talet på torget. Vi var 400 men en tidigare demonstration i Östersund samlade 2500!

Skriv under namnsamlingen på mittskifte.org

Läs mer om faran med brytning i alunskiffer på Bergs kommuns hemsida! Kommunen har 7 102 invånare!

Birgitta Henriksson

FAKTA: Alunskiffer innehåller kritiska mineraler och uran men brytningen hotar vatten, jordbruk och biologisk mångfald. Läs mer: Naturskyddsforeningen, "Att åter möjliggöra utvinning av uran"

<https://www.naturskyddsforeningen.se/artiklar/att-ater-mojliggöra-utvinning-av-uran/>

50 000 människor får sitt dricksvatten från Storsjön i Jämtland och där kämpar man aktivt för att stoppa brytning av alunskiffer. Läs mer: Länsstyrelsen, "Vattenplan för Storsjön"

[Länsstyrelsens vattenplan för Storsjön](#)

Ordet är fritt

Halvvägs med Aktion Rädda Vättern

”Not in my backyard!” Så kan man beskriva sättet som Aktion Rädda Vättern (ARV) arbetar på för att minska hoten mot Vättern från det militära försvaret och från affärsintressen som vill anlägga en gruva i Norra Kärr och borra efter fossil metangas i Motalaviken och längs Vätterns stränder.

Till följd av att Vättern i över hundra år använts som militärt skjutfält räknar man med att tusentals ton ammunitionsrester ligger på botten. Karlborgs flygfält invid Vätterns strand är kraftigt förorenat av PFAS-kemi-

kalier som läcker ut i dricksvattnet. Buller och vibrationer stör både människor och djur. Övningarna minskade under 1990-talet men nu försöker försvaret kraftigt utöka verksamheten igen. Även andra länders stridsflyg inbjuds att skjuta i sjön. Stridsvagnarna i Kråk skjuter i fiskeförbudsområden och stridsflyget flyger i en åtta och pepprar vattnet med tusentals skarpa skott. Försvarsinspektören för hälsa och miljö (FIHM), som är en oberoende tillsynsfunktion inom Forsvarsmakten, kräver höjda bullernivåer och regellättnader. ARV har överklagat.

Som medlem i Svenska Freds och för arbetet med att motverka provskjutningar, vapenutveckling och exploatering av miljön är det självklart för mig att även vara medlem i ARV och stödja en avmilitarisering av Vättern. Men det är ett svårsmält faktum att ARV inte motsätter sig militarisering som sådan, bara att det sker i Vättern. Ställningstagandet är också ett sätt att

undvika konflikter med militärer som är medlemmar i ARV. Det framgick vid ett medlemsmöte på Zoom den 17 juni 2025. Talespersonen menade att det finns andra platser där man kan provskjuta. Här nämndes Älvdalens skjutfält i Dalarna, Villingsbergs skjutfält i Värmland, Ravlunda och Revingehed i Skåne. I Älvdalen hade kommunen rent av ställt sig positiva till att bygga en damm där skjutningarna skulle kunna framkalla ett realistiskt plaskande ljud.

Vi får gå halvvägs tillsammans med ARV men kampen mot roten till det onda måste fortsätta. Det kommer nu an på den gemensamma freds- och miljörörelsen att värna Vättern. Försvaret själva borde för övrigt inse värdet av friskt vatten i södra Sverige. Det är en civilförvarsfråga. Vi är många som redan idag är bero-

ende av dricksvatten från Vättern. Vättern är visserligen renare än både Vänern och Mälaren men har ett mycket känsligare ekosystem. Det tar 70 år att rena ut hela vattnet. Det osynliga är det farligaste, det konstaterar Sveriges Geologiska Undersökningar i en ny rapport (SGU-rapport 2025:06) där man kartlagt förorenade sediment i sjön.

En stor del av föroreningarna är luftburna. De kommer långväga ifrån och kan få betydande återverkningar på dricksvattnet. Omkring 300 000 människor som bor runt Vättern är beroende av den för dricksvatten.

Flera kommuner, bland annat Örebro som riskerar att få problem med kvaliteten på sitt dricksvatten och saknar alternativ till nuvarande vattentäkt, har gått samman i en gemensam lösning för att i framtiden ta sitt dricksvatten från Vättern.

Britt Östlund

Sverige och folkmordsekonomin

Den 16 juni lämnade Francesca Albanese in rapporten From Economy of Occupation to Economy of Genocide till FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter. Två dagar senare fick Ställ om! ett mejl från en läsare som ville tipsa om en artikel som tar upp de multinationella IT-företagens verksamhet i Gaza och på Västbanken

https://kommentar.se/?utm_campaign=cmp_3308729&utm_source=getnewsletter&utm_medium=email

Artikeln sammanställer information om vilka företag som utvecklar AI-tjänster tillsammans med den israeliska militären och vad det leder till. I det sista stycket ges ett exempel på hur även Sverige är inblandat, genom samarbete med Israels största vapentillverkare Elbit Systems:

”Israels största vapenindustri, Elbit Systems, har under pågående Gazakrig fått ett kontrakt på 1,7 miljarder kronor för att under tio år digitalisera det svenska försvaret. AI-utvecklingen av Sveriges försvar leds alltså av Israels största vapenindustri: En av de främsta aktörerna i AI-krigföringen mot befolkningen i Gaza. I avtalet ingår även att förse Sverige med krigsmateriel.”

I Göteborg, där dotterbolaget Elbit Systems Sweden har det ena av sina sedan i fjol två kontor (det andra ligger i Skövde), arrangerar kampanjen *Stäng ner Elbit!* demonstrationer varje fredag kl. 17 på centralstationen.

På deras sajt finns en informativ beskrivning av Elbit Systems:

<https://xn--stngnerelbit-hcb.se/faq/>

I början av det här året kom också Dan Davies och Antony Loewensteins dokumentär *The Palestine Laboratory* (boken, med undertiteln *How Israel Exports the Technology of Occupation Around the World*, kom ut i maj 2023). Den visar hur övervakning och vapenutveckling går hand i hand i de ockuperade palestinska områdena och säljs vidare som ett ”koncept”. Dokumentären tar upp fler företag, som figurerar även här, i detta otillräckliga försök att få ett grepp om Sveriges del i folkmordsekonomin. Titta på dokumentären här:

<https://www.aljazeera.com/program/featured-documentaries/2025/1/30/the-palestine-laboratory-ep-1>

<https://www.aljazeera.com/program/featured-documentaries/2025/2/6/the-palestine-laboratory-ep>

Åter till vidräkningen med Sverige. I januari 2023 tecknade Försvarets Materielverk (FMV) ett avtal med Elbit Systems Sweden om ”Technical High Mobility Shelters”. Det löper ut i år men kan förlängas. Året dessförinnan tecknades ett annat avtal om att företaget skulle leverera Albatross Combat Management Systems till marinen.

Via FMV har Sverige även importerat från Rafael, ännu en stor israelisk vapentillverkare. Till exempel komponenter till stridsflygplan som tillverkas på Saab i Linköping, där även signalspaningssystem utvecklas. VD:n Micael Johansson glädde sig i Expressen i november 2022 över att den globala upprustningen ”skapar så många möjligheter”.

Volvo är en av de ockupationsprofitörer som Albanese namnger i sin rapport. Deras anläggningsmaskiner har länge använts för att jämna palestiniers bostäder med

marken i Gaza, på Västbanken och i Östra Jerusalem. Den israeliska militären köper dem från en inhemsk återförsäljare. Volvo är också sedan 1990-talet delägare i den israeliska busstillverkaren Merkavim Transportation Technologies Ltd., som bland annat förser fängelseväsendet med armerade bussar.

En stor aktör på marknaden för AI-styrd krigsföring är det amerikanska företaget Palantir Technologies Inc. I styrelsen sitter multimiljardären Peter Thiel. Han tänker så här (citerat från ett tal på konferensen Libertopia 2010, men YouTube har flera färskare exempel på hans – och grundaren och vd:n Alex Karp – elitistiska teknikfetischism):

”Maybe you could actually unilaterally change the world without having to constantly convince people and plead with people who are never going to agree with you – through technological means. [...] I think technology is this incredible alternative to politics.”

Palantir Technologies Sweden AB:s kontor ligger i Stockholm. Enligt sajten bolagsfakta.se, fick det en omsättningstillväxt på 30,2 % 2023. Vi dras också in via NATO och EU. I våras köpte till exempel NATO Maven Smart System. Det liknar Elbit Systems Torch-X (som har använts i NATO-övningar i Europa och också köptes in av en ”mystery European customer” 2023). Som liknar det Ledningsstödsystem Mark (LSS Mark) som Elbit Systems Sweden förser svenska armén med, i enlighet med ”ett nytt” 10-årigt avtal som tecknades den 25 oktober 2023. Det är digitala system som skapar stridsnätverk och gör det skrämmande lätt att få överblick över situationer, hitta och använda ”rätt” vapen(slag) och fatta beslut som verkställs på sekunder. Helt automatiserad krigsföring är också möjlig. Elbit Systems Swedens vd Tobias Wennberg sade så här till Dagens Industri i oktober 2024: ”Vår ambition är att möjliggöra för våra kunder att korta sina beslutscykler från minuter till sekunder och att kunna dela information mellan olika typer av enheter och resurser, både bemannade, obemannade och helt autonoma blixtnabbt för att både kunna agera smartare och framförallt mer effektivt.”

Albanese påpekar i sin rapport att det är via Elbit Systems och Israeli Aerospace Industries som Israel i olika internationella samarbeten med institutioner som Massachusetts Institute of Technology utvecklat drönare som kan flyga i formation och är försedda med automatiserade vapensystem. Sådana drönare ska den svenska militären också ha, berättade arméchefen Jonny Lindfors för SVT i april i år: ”Det är ett antal farkoster som med hjälp av mjukvara löser autonoma uppgifter. De samverkar alltså internt” förtydligade Andreas Ziegenfeldt, som är arméns utvecklingschef.

Så sent som i juni tecknade till och med ”en civil myndighet”, som det står på Elbit Systems Swedens sajt, ett avtal om ”hjälm-monterade bildförstärkare (Night Vision Goggles) för att ytterligare stärka [sin] operativa förmåga”. Sjöfartsverket hör nu till de svenska myndigheter som köper utrustning som har testats på palestinier.

Någon borde hålla ett öga på vilka upphandlingar Statens Institutionsstyrelse, som också är en civil myndighet (med rätt att vidta tvångsåtgärder och bruka våld), gör framöver. De fick i dagarna uppdraget att utreda för-

utsättningar för elektronisk övervakning av barn i och utanför deras institutioner.

En annan stor vapentillverkare som dyker upp i Albaneses rapport är amerikanska Lockheed Martin, som underhåller och hjälper till att skraddarsy Israels F 35- och F 16-flotta för lokala behov. I början av sommaren tecknade FMV ett avtal med Lockheed Martin om ett nytt digitaliserat radarsystem som det amerikanska flygvapnet använder. Det kallas TPY-4 och saluförs som en ”multi-mission radar for next-generation threats” på Lockheed Martins sajt.

Google, Microsoft, Oracle, Amazon, Meta och IBM lagrar och optimerar data åt Israel med moln- och genAI-teknik och har alla verksamhet i Sverige. IBM hjälpte Israel att bygga upp sitt befolkningsregister, som inkluderar biometrisk data om palestinier. Liksom de en gång tillhandahöll effektiva sätt att samla in, lagra och söka i data om Europas judar på 1930-talet och under andra världskriget.

Microsoft, Oracle och Google Cloud samarbetar med Palantir. Och Google Cloud öppnade en ”cloud region” i Sverige i mars: ”We’re excited about the potential it holds for our digital transformations and AI aspirations” skrev företrädare på företagets blogg.

Vi säljer mark till dessa företag, för att de ska kunna anlägga fler och fler (energi- och dricksvattenslukande) datacenter.

En klimatutvikning. Det var inte förrän 2024 som den första studien som bedömer miljöpåverkan och tar fram kriterier för placering kom. Vid det laget hade Sverige redan 134 datacenter, varav 14 var under uppbyggnad och 4 i planeringsstadiet. Forskarna konstaterar inledningsvis i sin rapport att ”there is an urgent need to investigate environmental attributes of the Swedish DC service sector as several tech companies, like Facebook, Amazon Web Services, Microsoft, Equinix, Digiplex, Atnorth, Hydro66, and Hive blockchain, are setting up their DCs in Sweden”.

LO:s tidning Arbetet satte ut de största befintliga datacentren på kartan 2024:

<https://arbetet.se/2024/02/22/microsoft-facebook-google-och-amazon-har-ligger-datajattarna-i-sverige/>

Albanese har upprättat en databas över runt 1 000 både icke-vinstdrivna och vinstdrivna privata, offentliga, statliga och multinationella ”corporate entities” som är medskyldiga till folkmordet på palestinerna i de ockuperade områdena.

Medskyldigheten har inga gränser.

Annelie Hultén Contreras

PS Myndigheten för digital förvaltning har tagit fram ”riktlinjer för att främja användningen av generativ AI inom offentlig förvaltning”. I ett pressmeddelande den 21 januari i år meddelade de att de har ”arbetat intensivt med bred involvering från offentlig förvaltning, akademi, leverantörer, arbetstagar- och arbetsgivarorganisationer och andra AI-aktörer”. I juni, under Bilderberggruppens möte i på Grand Hôtel i Stockholm, talade Peter Thiel med Ulf Kristersson i enrum, rapporterade SvD den 6 oktober: ”När SvD begär ut dokumenten är nästan allt maskat.”

Folk i rörelse

Tal hållet på Sergels torg, den 6 augusti 2025 av Åke Eriksson, Stockholms Fredsförening

Hundratusentals människor mördades eller fick sina liv förstörda när bomberna fälldes över Hiroshima och Nagasaki. Jag ska berätta om två av förövarna, en soldat och en vetenskapsman.

Stridsflygaren Claude Eatherly deltog i anfallet. Efteråt ville han i sin förtvivlan hitta ett sätt att hjälpa de överlevande. Han försökte råna banker och postkontor, men han var inte hänsynslös nog för att klara det. Han förfalskade bankcheckar för att kunna skicka pengar till barnen i Hiroshima, men blev dömd till fängelse för bedrägeri.

I en tidningsintervju i början av 60-talet sa han: Varje natt i 15 år har jag drömt om det. Jag ser stora eldar, kokande eldar, djupröda eldar som kommer mot mig. Byggnader faller, barn springer – levande facklor med brinnande kläder. Varför gjorde du så här? skriker de. Jag vaknar med ett vrål, genomsvevttig och stel av skräck, för jag har inget svar.

Robert Oppenheimer ledde USA:s arbete med att hinna ta fram en atombomb innan Hitler skulle få sin bomb klar. Han såg den första provsprängningen och kom då att tänka på en rad i en gammal hinduisk dikt: ”Jag har blivit Döden, världarnas förgörare.” Efter kriget arbetade Oppenheimer för internationell kontroll över kärnvapen och kärnkraft. Han, om någon, visste hur kraftverket och bomben hänger ihop i samma produktionsskedja.

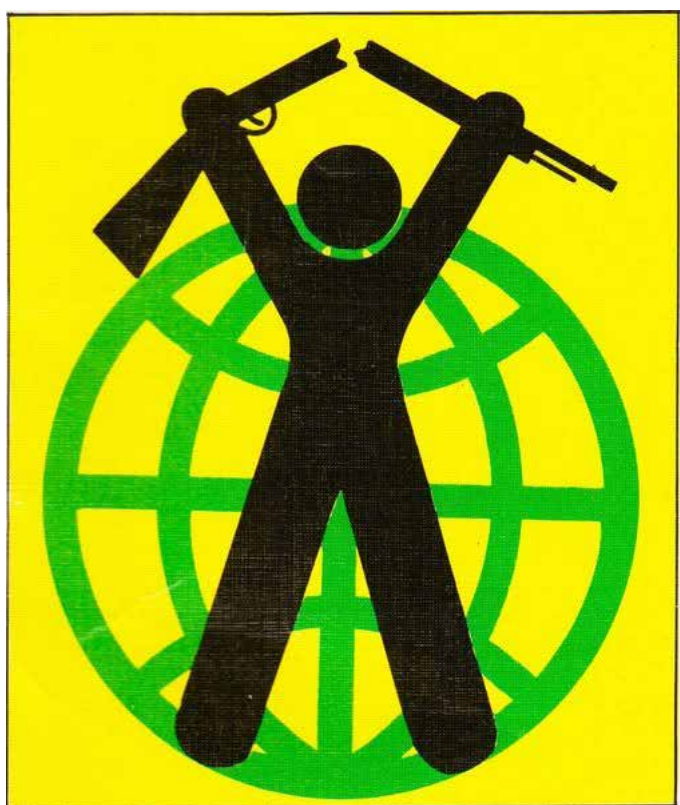
Den sommar då jag skulle fylla femton träffade jag två människor som lärde mig mycket. Den ena var en kvinna från Polen som suttit fängslad i Auschwitz. Den andra var engelsman och hade varit bombfällare.

Han sa så här:
Jag ville göra mitt för att stoppa Hitler och nazismen.
Men vi utplånade Hamburg och Berlin – just de två städer där ett motstånd hade kunnat växa.

Nu begår den israeliska krigsmakten ett folkmord. Men det finns de som vägrar. Unga kvinnor och män bränner sin inkallelseorder och väljer fängelsestraff framför plikten att delta i något som skulle döda det mänskliga i dem själva.

Krigsbrott är ett ord som jag inte gärna använder. Det skymmer nämligen en djupare sanning, sanningen att det är själva kriget som är en förbrytelse mot mänskligheten.

Och jag är fullt övertygad om att det bara finns två krigshjältar: vapenvägraren och desertören.

Folk i rörelse

Tal på Hiroshimadagen av Anna Karin Hammar från Svenska präster och pastorer mot kärnvapen

Ärade åhörare, Jag läser i dag upp ett tal från prästen Anna Karin Hammar, som är koordinatör för Svenska präster och pastorer mot kärnvapen. Tyvärr är Anna Karin själv förhindrad att närvara, men hon har sänt oss följande tal:

Jag är representerad här i dag som en av många präster och pastorer i Sverige – förenade i vårt engagemang mot kärnvapen. Vi talar inte som politiker eller militärstrateger, utan som medmänniskor, som trosbärare, som företrädare för en tro på livets helighet och människans okränkbara värde.

Kärnvapen hotar allt vi håller kärt. De är inte ett skydd – de är ett självförintelsevapen. Ett enda kärnvapen kan ödelägga en hel stad på några sekunder.

En kärnvapenkonflikt, även i liten skala, skulle få förödande konsekvenser för klimatet, för matförsörjningen, för mänskligt liv – inte bara för de direkt drabbade, utan för hela världen.

Vi vet detta. Alla vet detta. Ändå fortsätter upprustningen. Ändå fortsätter hoten. Ändå används dessa vapen som säkerhetspolitiska brickor i ett farligt spel med människors liv.

Därför ber vi nu – skarpt, men vänligt – den svenska regeringen att höja sin röst. Att stå upp för det liv som vår politik ska skydda. Att skriva under och ratificera FN:s konvention om förbud mot kärnvapen.

Sverige har länge varit en moralisk röst i världen.

Låt oss vara det igen. Låt oss inte svika framtiden för en tillfällig känsla av säkerhet.

Att skriva under konventionen är inte naivt. Det är inte ett hot mot allianser eller internationella relationer. Det är en moralisk och humanitär skyldighet. Det är ett första steg mot en värld där vi samarbetar – inte hotar varandra till tystnad. Där vi bygger gemenskap – inte murar av misstänksamhet.

Vi vill också tala till er som leder länder med kärnvapen. Vi förstår er rädsla. Vi ser er vilja att skydda era folk. Men låt oss säga detta: ingen är trygg förrän alla är trygga. Ingen är säker bakom knappen till kärnvapen.

Det verkliga modet ligger i att avväpna. I att bygga förtroende, att mötas, att skapa samarbete. Och visst finns det hopp. Världen har gång på gång visat att vi kan skapa avtal, vi kan förstöra vapen, vi kan vända kurs. När vi vill. När vi vågar. När vi lyssnar till de svagaste – till barnen, till de framtida generationerna, till jorden själv som ropar efter fred.

Fred med jorden – fred på jorden.

Låt oss investera i det som bygger liv: vård, utbildning, klimatomställning. Låt oss mötas över gränser och språk för att vårda vårt gemensamma hem. Och låt oss aldrig ge upp tanken på en värld fri från kärnvapen – för det är inte bara möjligt, det är nödvändigt. Som Svenska präster och pastorer mot kärnvapen lyssnar vi till den heliga skrift och upprepar därför som ett mantra: välj livet. Välj livet. Välj livet.

Tack.

Den ekumeniska veckan ”Tid för Guds fred”

I år firade Sveriges Kristna Råd 100-årsjubileet av det ekumeniska mötet i Stockholm 1925.

År 1925, sju år efter första världskriget, samman kallade ärkebiskop Nathan Söderblom det stora ekumeniska mötet i Stockholm. Samhället präglades då av djupa sociala problem och en andlig nöd bland människor. Söderblom ansåg att religionen hade ett ansvar att möta dessa utmaningar. Till mötet bjöds utvalda representanter från den europeiska kristenheten. För sitt engagemang tilldelades han Nobels fredspris 1930. Uppfatt-

ningen var att utan dialog så kan vi aldrig förebygga våld och krig. Fred handlar om att samtala och försöka förstå varandra. Nathan Söderblom uttryckte det så: *Varför förstår jag inte vad den andra säger? Vad är det hos mig som står i vägen för att förstå?*

Även vid Stockholms ekumeniska möte 1925 diskuterades kyrkans problem med att trassla in sig i politiska frågor. Då som nu ställdes frågan öppet: När ska rättfärdighet och kärlek mötas?

Några viktiga insikter återkom i diskussionerna: Vi måste begrunda krigets fasor. Krig löser inte konflikter – det skapar nya. Giftiga krigsideologier behöver ersättas av konstruktiva alternativ. Rättvisa och fred måste

omfamna varandra. Versaillesfreden förödmjukade och ledde till ny bitterhet; försoning och förlåtelse är därför nödvändigt.

Några frågor som ställdes: Är Guds rike något för jordelivet eller enbart för andevärlden? Kan enhet också rymma mångfald?

Mötet blev startpunkten för en lång ekumenisk process. År 1973 formulerades temat "enhet i mångfald". Detta ledde fram till Konvergensdokumentet 1982, där kyrkorna enades om en gemensam vision.

Idag, i en tid då krig och upprustning dominerar samhällsagendan och fredsfrågan ofta lysas med sin frånvaro, blev det särskilt angeläget att högtidligt hålla minnet av Stockholmsmötet. Temat för årets Ekumeniska vecka var "Tid för Guds fred".

Medverkande kom från protestantiska, katolska och ortodoxa kyrkor, främst i Europa och USA. Samtidigt blev det tydligt att enhet inte är enkelt. Splittringen märks inte minst inom den ortodoxa kyrkan, präglad av konflikten mellan Ryssland och Ukraina. Ekumenik handlar dock just om utbytet mellan olika kristna kyrkor – och i år deltog även företrädare för andra religioner, som judendom och islam. Därmed belystes också frågor om religiösa minoritetens ställning i Sverige.

Programmet var omfattande och berörde teman som *tid för Guds fred, fred i samhället, fred och rättvisa, att bygga fred tillsammans* och *fred och gemenskap*. Fokus låg inte främst på teologiska frågor, utan på hur kyrkan kan bidra till ett mer konstruktivt samhällsklimat – där konflikter inte bara uppmärksammas, utan också förebyggs.

Över 90 olika programpunkter arrangerades på olika platser i sex dagar med en avslutande ekumenisk gudstjänst i Storkyrkan under lördagen. Ämnena berörde allt från teologiska frågor, som synen på Gud, till kyrkans relation gentemot samhället och världen i stort. Kristenomens förhållande till de andra Abrahamiska religionerna, judendomen och islam, behandlades, samt frågor om fred, miljö, rasism och diskriminering. Några direkta svar på hur trossamfundet och religionen skulle kunna lösa problem gavs inte – men angeläget är ändå att problemen lyftes och frågan väcktes om att alla har sitt ansvar och kan bidra med något.

Den känsliga frågan om hur kyrkorna ska förhålla sig till politiken aktualiserades: att verka konstruktivt i samhället utan att dras in i partipolitiska strider.

En underliggande konflikt som genomsyrat religionen ända in i vår tid är just relationen mellan politik och religion. Inte minst när politiken gått in på en trosinriktningens sida gentemot en annan. Konflikterna i Mellanöstern är ett tydligt exempel, men även konflikten mellan Ryssland och Ukraina har en sådan dimension.

I en tid när politiska konflikter bygger på rivaliserande uppfattningar om hur vi tolkar världsläget så är det än angelägnare att finna starka principiella röster som överskuggar de subjektiva perspektiven. En sådan röst var ärkebiskop emeritus Antje Jackelén som talade kraftfullt om att våld inte kan bekämpas med våld. Hon betonade att tron måste vara aktiv i arbetet för offentlig

rättvisa. Hon talade om vikten av att bygga en gemenskap av fred, rättfärdighet och helhet, som alternativ till hämndlystnad.

Världen och inte minst Europa befinner sig vid ett vägsval. Allt som byggts upp under efterkrigstiden i form av FN, EU, internationell samverkan riskerar att upplösas för lång tid framöver. Efter andra världskriget kom starka deklARATIONER för att förhindra nya krig, och EU byggdes ursprungligen som ett fredsprojekt, inte för att skapa fiender. Idag måste vi tala om "rättfärdig fred" också i relation till planeten.

Kriget i Ukraina ställer pacifismen på sin spets. När våldet tar över blir det svårt att hålla fast vid icke-våldsprincipen. Samtidigt uttryckte en katolsk präst från Ukraina sitt hopp – trots kriget hatar människor inte varandra, utan söker fortfarande efter försoning.

Kan representanter från de religiösa samfundet erbjuda ett alternativt sätt att hantera politiska konflikter?

Ur ett kristet perspektiv handlar ekumenik om att finna Kristi enhet genom möten och samtal. Enhet är inte en abstrakt idé utan något som upptäcks i dialogen. Den så kallade Lundaprisipen – viljan att umgås med varandra – utgör en grund för detta. Vi behöver varandra och varandras hjälp. När andra tänker annorlunda kan det vara just där sanningen visar sig.

Alla trossamfund rymmer både immanenta och transcendent perspektiv. Avgörande blir: leder de till helighet, till livets förverkligande, till att bygga upp gemenskap och till att spegla Jesu kärlek? Filosofiska frågor ligger ofta bakom de teologiska, och pilgrimsvandringen mot kärlek för oss också in i de stora moraliska problemen. Samtidigt skapar hot och rädsla en förlamning. När människor lever under en ständigt upplevd hotbild förlorar de förmågan till självständighet och självinsikt. Just därför är ekumenik och fredsarbete oundgängligt – som ett vittnesbörd om hopp och om enhet i Kristus, även i en tid av splittring och krig. Det var budskapet.

Men frågan kvarstår: Vad är den kristna responsen på en värld präglad av rustning och militär styrka? Är det radikal pacifism – Jesu ord om svärdet? Eller rättfärdigt krig? Kyrkan brottas här med svåra frågor. Men evangeliets kärleksbud är tydligt: saliga är de som skapar fred – det kräver handling, inte bara ord.

Hur når vi då dit? Eftersom Guds rike redan kommit med Kristus har vi både anledning och verktyg att skapa fred med andra metoder än våld. Svaghet kan vara verklig styrka. En "korsets teologi" kan inte kalla militära aktioner fredsskapande, utan visar i stället på fred som ett aktivt alternativ.

Kardinal Anders Arborelius, biskop i Stockholm katolska stift, gav sitt skäl till att anamma en helhetssyn.

Han har i sina skrifter betonat att Gud alltid vill nå oss. Detta är själva hjärtat i all bön – att inse att Gud talar till oss och ständigt erbjuder kommunikation. Bön är en nåd som vi behöver ta emot och öva oss i.

Trots att många människor har personliga andliga erfarenheter är det ofta svårt för dem att finna en plats i kyrkan. Ett individualistiskt samhällsklimat gör det utmanande att skapa tid för inre förändring och andlig utveckling. Samtidigt riskerar en kultur av självupptagenhet att förvandla frågan "hur känns det?" till narcis-

sism. Den karmelitiska traditionen visar hur inre frid ger näring åt yttre handling. Vi skiljer ibland för mycket mellan det inre och det yttre, men en fast förankring i Gud kan förena dessa "motpoler".

Inre bön är inte en flykt, utan en väg till förvandling. Jesus själv beskrivs både som Fridsfurste och Fredsfurste. Kontemplation kan därför inte bara berika människans personliga liv, utan också få betydelse för samhälle, företagande och i mötet med klimatkrisen. Öppenhet för det transcendentala är en förutsättning för äkta mänsklighet som kan påverka världen omkring oss.

I en tid präglad av teknokrati och konsumism kan kyrkan erbjuda ett trovärdigt alternativ. För att tala om inre bön behöver vi dock möta människor där de befinner sig, lyssna till deras bakgrund och erfarenheter, och förmedla bönen som ett personligt möte snarare än en metod. Möteskulturen i sig kan förstås som bön – ett dialogiskt mönster där våra hjärtan öppnas.

Bön är det mest personliga vi har. Den kan ses som ett alternativ eller komplement till trosbekännelsen, ett uttryck för vårt hjärta och en brygga till andra. Att leva i hängivenhet till den osynliga verkligheten utesluter inte vetenskapens stringens, men kräver ödmjukhet och vaksamhet mot andligt högmod.

Inre bön kan också ge politiska ledare insikt, tålmod och frimodighet. Att ibland erfara Guds frånvaro är också en del av den andliga erfarenheten – en kallelse till uthållighet.

Slutligen kan inre bön föra oss närmare Kristi kors. Kontemplationen – att se hur Gud ser på oss – kan leda till en djupare enhet. Bön blir då ett kors att bära och en väg att be Gud föra oss ur splittringen till en större gemenskap i Kristus.

Verkligheten visar att den kristna enhetstanken inte är så enkel. I synnerhet när den ska formuleras i ett tydligt dokument.

Flera seminarier behandlade Kyrkomöte i Nicaea 325 och dess vikt för den kristna kyrkans utveckling under romartiden. Det mötet är en illustration av hur enheten blev en styrka men också ledde till förföljelse. Mötet i Nicaea var både ett teologiskt och ett politiskt projekt, där trosbekännelsen kunde förstås som en politisk ideologi. Enhet sågs som nödvändigt för imperiets stabilitet, och Konstantin framstod både som maktstrateg och som en härskare med personlig tro. Kejsarens och romarrikets ställning stärktes efter kyrkomötet tack var den enhet det skapade. Kyrkomötet visade vikten av doktriner som bidrog till kyrkans institutionalisering. Kristendomen övergick från att ha varit en karismatisk rörelse till att vara en central samhällsinstitution med politiskt inflytande.

Företrädare för religioner brukar möta samma utmaningar som det sekulära samhället i stort. Den stora frågan är hur man kan förbli lojal mot sina visioner och ideal när sociala konflikter råder och människor har svårt att frigöra sig från sina subjektiva perspektiv.

Liturgin ska inte enbart vara ord, utan inspirera till handling för rättvisa. Bön och arbete hör samman: tjänst i världen är en form av liturgi, där vi i kärlek och vilja tjänar våra medmänniskor. Tron kallar oss att arbeta för rättvisa – både på individnivå och i samhälleliga strukturer.

Troende behöver varandra för att ge och få mod. Fred med rättvisa är målet.

Krig väcker existentiella frågor om människans ansvar kontra Guds. En deltagare sa om Gaza att frågan inte är "var är Gud?" utan "var är mänskligheten?". Rättvisa och fred måste mötas. Bön och ord räcker aldrig – de måste alltid följas av handling.

Ambition för handling manifesteras av ACT Alliance som är ett globalt nätverk som samlar trossamfund i över 100 länder, varav cirka 70 % kommer från det globala syd. Där står samverkan för rättvisa och hållbar utveckling på agendan. Förutom sitt ekumeniska diakonala arbete har alliansen sedan 2010 vart fjärde år samlats för att stärka det gemensamma arbetet för rättvisa, hållbar utveckling och internationella katastrofinsatser.

I panelen medverkade Rudelmar Bueno de Faria, generalsekreterare för ACT Alliance, tillsammans med Erik Lysén från Act Svenska kyrkan och Anna Eggelind, internationell chef för Diakonia. De tog upp de stora utmaningarna mänskligheten står inför idag i en tid av omfattande konflikter, minskande bistånd, växande skepsis mot etablerade institutioner. De erkände också att religion inte sällan används för att legitimera förtryck och grymheter, samtidigt som grundläggande värden som borde förena kristenheten eroderar.

De frågor som ställs blir därför:

- Vilka är de värden som skapar rättvisa och håller människor samman?
- Hur kan vi stå upp för de värden som Kristus själv undervisade om?
- Hur kan vi praktisera multilateralism i trosbaserade sammanhang och försvara mänskliga rättigheter när dubbelmoral och selektiv tillämpning underminerar deras trovärdighet?

Deltagarna diskuterade hur det humanitära arbetet försvåras av stora nedskärningar. USA:s politiska omsvängning och neddragningar inom EU har lett till att livsviktiga insatser uteblivit. Flera regeringar vill se omedelbar avkastning på investeringar i bistånd. I Sverige sker biståndet utefter principen att "vattna där det växer" – vilket står i direkt motsättning till principen om att ingen ska lämnas utanför. Bibeln uppmanar oss att agera för alla, inte bara för de som redan "växer".

En profetisk diakoni behövs, som vågar avslöja orättvisor och stå upp för de marginaliserade, även när trosbaserade organisationer tystas eller avfärdas som "utländska agenter".

Många av dagens problem bottnar i en politisering av religion och en splittring inom kristenheten kring människosynen. Högerpolitiska regeringar skär ned på biståndet (ibland med upp till 40 %) och ställer villkor som underminerar arbetet för inkludering och rättvisa. Samtidigt framträder "andliga kyrkor" som exploaterar tro för egen vinning, vilket utmanar trovärdigheten hos seriösa trosbaserade rörelser.

En stor del av utmaningen ligger i informationsgapet. Panelen menade att media gärna fokuserar på ytliga frågor och skandaler i stället för på vår tids stora kriser – klimat, social rättvisa och global fred. FN:s agenda påverkas samtidigt starkt av engelskspråkig medielogik, vilket riskerar att bidra till en form av nykolonial

dominans. Detta skapar okunskap och bristande engagemang. Det efterfrågades en inkluderande och modig hållning där kristna organisationer går tillbaka till trons grundläggande värden: rättvisa, sanning och människans värdighet – ett ärligt engagemang som förenar känslomässig respons med konkret handling.

Kristna Fredsrörelsen erbjuder en fredsdiplomerings för församlingar och kyrkliga grupper. Syftet är att ge gemenskaper verktyg för att arbeta systematiskt med fredsfrågor. Diplomeringsen handlar om flera saker: att först besluta om att påbörja processen, genomföra en fredskurs. Kursen är ett sätt att få församlingarna att reflektera över sin egen roll i fredsarbetet, genom att utforma en fredspolicy, samla in en fredskollekt, initiera lokalt fredsarbete och slutligen delta i nätverk för fred med andra organisationer.

Utformningen av en fredspolicy är central i processen. Den bygger på grundläggande värden som människors lika värde, försoning, ickevåld, rättvisa och hållbarhet. Policyen betonar också att fredsarbete börjar inom oss själva och i våra närmaste relationer. Familjen och jämställdhet bör därför lyftas fram, liksom vikten av att fostra barn till fredsälskande människor.

Målen med fredscertifieringen sammanfattades i tre områden: *handling, medvetenhet* och *relationer*. Det handlar dels om att stödja och utveckla lokala initiativ, dels om att öka kunskap och medvetenhet genom samtal, undervisning och predikningar, samt om att bygga broar mellan människor med olika åsikter och bakgrund och därigenom vara en del av en inkluderande fredsgemenskap.

I handlingsplanen ryms bland annat gudstjänster och liturgi med fredstema, utbildning och studiecirklar, samarbete med lokala aktörer, praktiska insatser för fred och försoning samt bildandet av fredsgrupper. Ett långsiktigt fredsarbete handlar också om attityd och beredskap – att skapa förutsättningar för fred, sätta barnet i centrum, visa sitt ansikte och våga tro att även system kan förändras.

Som en bild används begreppet fredsgym – en plats där vi tränar oss i fredens praktik, steg för steg.

Judendomens och kristendomens gemensamma rötter diskuterades i Maria Magdalena kyrka. Ett hjärtligt samtal fördes mellan biskop emeritus Åke Bonnier, Maynard Gerber (tidigare kantor i Judiska församlingen i Stockholm) och Kaj Engelhart, Katolska kyrkan. Samtalet modererades av Göran Larsson, tidigare präst i Svenska kyrkan. Deltagarna reflekterade över sina erfarenheter från respektive församlingar. Fokus låg inte på teologi i abstrakt mening, utan på liv och erfarenheter – där de upptäckte hur nära varandra judar och kristna ofta står.

Maynard Gerber lyfte fram att kristendomen kan ses som en fortsättning på judendomen. Torah – de fem Moseböckerna – är central i båda traditionerna. För att leva vidare har judendomen utvecklat en rik tolkningskultur, där den muntliga traditionen nedtecknades i Talmud som en förklaring av Torahs budskap. Kristendomen tog en annan väg, men båda traditionerna delar samma grund.

Båda religionerna delar vidare i princip samma mono-

teistiska synsätt och synen att människan är skapad till Guds avbild, kallad till kärlek och skapande. Människans livsväg handlar om att hon vandrar tillsammans med Gud som Guds partner, med inspiration från Moseberättelsen.

Ett problem som de erkände i relationen mellan judar och kristna är naturligtvis hur man ser på Jesus som en gudomlig gestalt. Dessutom delar man en gemensam grund för etiken i den gyllene regeln. Gerber lyfte fram det svåra arvet kring judars oro över anklagelsen för Jesu död. Samtalet visade på både komplexiteten och närheten i de judisk-kristna relationerna – och på vikten av att förstå de kristna rötterna i den judiska traditionen.

Invandringen har förändrat det religiösa landskapet i Sverige och skapat nya politiska och sociala konflikter. Under Ekumeniska veckan passade föreningen Guds Hus som finns i Fisksätra i Nacka och verkar för en dialog mellan islam, kristendom och judendom på att uppmärksamma den utsatthet även religiösa minoritetsgrupper befinner sig i. På ett seminarium talade Morgan Finnsjö, forskare och journalist på Stiftelsen Expo. Han redogjorde för högerextrema krafterns inverkan på inte minst muslimer som bor i Sverige. Med i samtalet var bland andra Carl Dahlbäck, kyrkoherde i Nacka församling och Imam Muhammad Aqib, Muslimernas förening i Nacka. I en tid då religiösa uttryck ofta misstänkliggörs ville man belysa hur troende och ledare kan motverka rasism, bygga tillit och stå upp för människovärdet över religiösa och kulturella gränser.

Kan ekumeniska möten bidra till fred och en rättvisare världsordning? Även om ambitionen med ekumeniska och interreligiösa möten är att bygga broar mellan oliktankande, konfronteras man ofta med liknande utmaningar som i det sekulära samhället. Olika doktriner och teologiska synsätt kan påminna om politiska ideologier – där människor ställs på den ena eller andra sidan. Doktriner som i vissa fall kan ena, kan lika gärna splittra. Risken är då att de grundläggande humanitära målen hamnar i skymundan.

Därför är det lika viktigt inom religionen som inom politiken att inte tappa bort själva kärnan: att ge människor ett bättre liv. Den gyllene regeln – som återfinns i alla stora religioner – påminner om att rättvisa och medmänsklighet måste vara vägledande.

Det handlar också om identitet, där det övergripande målet är fred. Att bejaka en positiv och kärleksfull människosyn är en utmaning som angår alla – inte bara religiösa ledare, utan varje människa. Strukturer och institutioner har sin plats, men måste alltid underordnas visioner och värderingar. För att vara trovärdiga behöver dessa vara allmänmänskliga och stå över särintressen.

Även när konflikter och destruktiva krafter är påtagliga, får man inte förlora målet ur sikte. Här spelar den interreligiösa dialogen en avgörande roll – både för kyrkorna själva och för fredsrörelsen i stort. I grunden är vi alla människor som behöver verka tillsammans. Att fastna i anklagelser eller försvara strukturella intressen, hur populära de än kan vara, leder ingenstans.

Att hålla fast vid det goda och att bevara hoppet är en avgörande drivkraft – inte bara för troende, utan för alla som värdesätter humanitet, fred och medmänsklighet. I

en tid präglad av klimatkris, sociala spänningar och växande splittring behöver de trosbaserade rörelserna resa sig som en röst för mänskligheten. Att arbeta för rättvisa och hållbar utveckling är i denna mening inget mindre än att vittna om Guds kärlek i handling – ett levande samspel mellan tro och samhällsansvar.

Ekumeniska veckan avslutades i Storkyrkan i Stockholm, där representanter från olika kristna samfund medverkade. Rösterna präglades av en uppriktig längtan efter fred och en värld genomsyrad av medmänsklighet. I en tid då fredsfrågan nästan helt försvunnit ur det offentliga samtalet och upprustning står på agendan, var det hoppfullt att gudstjänsten sändes i SVT med både kungaparet, statsministern och andra politiska företrädare på plats. Vad tänkte de?

Frågan är om den Ekumeniska veckan kan förmedla något mer än att representanter från olika religioner kan umgås med varandra. I en så omtumlande tid som vår ställs stora krav på både ansvarstagande ledarskap och medborgerligt engagemang. Att upprätthålla freden, hantera miljöutmaningarna och motverka de sociala orättvisorna kräver att vi för frågorna om samverkan och om det som förenar oss som människor bortom inte bara religiösa, utan även etniska, nationella och politiska gränser, upp på dagordningen.

Lärdomen från kyrkomötet i Nicaea för 1 700 år sedan illustrerar svårigheten: att skapa en doktrin som representerar en majoritet kan ske på bekostnad av humanitet. Det kan verka brutalt, men där lades grunden för fortsatt religiös splittring och förföljelse – med politisk makt som redskap. För kejsare Konstantin och kyrkan var konflikten kring hur man skulle definiera Jesus och

treenigheten inte bara en teologisk strid, utan en fråga som snabbt utvecklades till en politisk maktkamp.

Idag gäller motsättningen den regelbaserade världsordningen. Frågan handlar ytterst om vem som ska ha rätt att definiera denna världsordning – och vems intressen den i praktiken tjänar. Så länge de som innehar makten ser sig som berättigade att råda över andra utan att ta hänsyn till en grundläggande humanitet, kommer konflikter att bestå.

Samverkan har ytterst, även i politiska sammanhang, en existentiell dimension. För att nå samverkan på global nivå krävs samsyn och acceptans kring de grundläggande humanitära principer som är allmänmänskliga och kan förena oss. Här finns en särskild uppmaning till trossamfundet. På samma sätt som kyrkomötet i Nicaea markerade övergången från polyteism till monoteism, med filosofiska influenser från Platon och Aristoteles, behövs idag en ny idédiskussion. Den bör omfatta både troende och icke troende, och den måste bejaka det universellt mänskliga, bortom maktpolitiska intressen.

Om troende människor ser Gud inte bara som mänsklighetens skapare utan också som dess föräldrar, följer därav en förpliktelse gentemot varandra som medmänniskor, men också gentemot den miljö vi fått att förvalta.

Om ett år är det val i Sverige. Mot denna bakgrund är det särskilt viktigt att – som den Ekumeniska veckan gjorde – lyfta fram fredsfrågan och behovet av mänsklig samverkan, en nödvändighet för att bygga en hållbar framtid. Det ansvaret delar vi alla.

Lorenz Jolin

The Herds flyr klimatförändringarna. Den 26 juli hade de nått Sergels torg. Läs mer här: <https://www.theherds.org>

Den 27 augusti 1981 samlades en grupp kvinnor utanför militärbasen Greenham Common i sydöstra England för att protestera mot att kärnvapen skulle installeras där. Protestmarschen de genomförde kom att bli början på en 19 år lång och omfattande manifestation. Som mest deltog 30 000 personer, övervägande delen kvinnor. Här får vi möta några av dem som var med från början och höra deras egna personliga berättelser.

<https://urplay.se/program/230338-kvinnokamp-mot-karnvapen>

"En attack på både naturen och demokratin"

(Erika Bjureby, Greenpeace)

Ställ om! rapporterade från den manifestation som rebellmammor och Greenpeace arrangerade i Rosenbadsparken den 19 december 2024, när det första delbetänkandet till 2024 års skogspolitiska utredning kom. Den 28 augusti offentliggjordes slutbetänkandet (SOU 2025:93). Läs vad Greenpeace har att säga om det här:

<https://www.greenpeace.org/sweden/pressmeddelanden/skog/regeringens-skogsutredning-vill-cementera-industrins-makt/>

År 1901 skrev Mark Twain den satiriska essän "To the Person Sitting in Darkness". I den kritiserade han USA:s krig för att ta över Filippinerna. Han föreslog att den USA-kontrollerade delen av Filippinerna skulle få en egen flagga, en variant av USA:s vanliga flagga: de vita ränderna borde målas svarta och stjärnorna bytas ut mot dödskeglor.

Under kriget mellan USA och Spanien, började USA ockupera Filippinerna. Landets nationalrevolutionära rörelse mot det spanska väldet tog då till vapen även mot de nya inkräktarna. Detta uppror slogs ner av den amerikanska armén, lika hänsynslöst och brutalt som man utkämpat de så kallade indiankrigen på hemmaplan.

Folk i rörelse

Hamnarbetaren Erik Helgeson

**GLOBAL WEEK OF
ACTION FOR
PEACE AND
CLIMATE JUSTICE**

I måndags var jag utanför Arbetsdomstolen i Gamla stan. Tillsammans med många andra var jag där för att visa stöd för hamnarbetaren Erik Helgeson.

I en omröstning beslutade Hamnarbetarförbundets medlemmar att blockera vapenhandel till och från Israel. Som vice ordförande i förbundet stod Helgeson självklart upp för medlemmarnas beslut.

Han fick sparken och förklarades vara en säkerhetsrisk. Hamnarbetarna har nu tagit frågan till Arbetsdomstolen.

Erik Helgeson är ett föredöme, både som försvarare av de fackliga rättigheterna och som fredskämpe. Jag var fackligt aktiv i hela mitt yrkesliv och det känns bittert när fackföreningsledare inte ställer upp bakom hamnarbetarna. De underminerar då lagen om facklig förtroendemens ställning på arbetsplatsen och i förlängningen själva föreningsfriheten.

Tillsammans måste vi försvara oss när demokratiska fri- och rättigheter angrips!

För en tid sedan hörde jag en som kommit till Sverige som flykting berätta om hur omvälvande det var att börja läsa på folkhögskola och där möta lärare som hjälpte fram ett gemensamt sökande efter kunskap och sanning, lärare som uppmuntrade till att tänka själv, till att tänka fritt och kritiskt.

I samma anda började våra studiecirkclar en gång i tiden och de har varit en viktig del av den svenska demokratin. Folkhögskolor och studieförbund får nu allt sämre villkor.

Tillsammans måste vi försvara oss när folkbildningen är hotad!

Klimatförsämring och miljöförstöring är ett stort hot mot hela mänskligheten. Här hjälper inga militära insatser. Den stigande havsnivån kan man inte bomba tillbaka. Tvärt om gör krigen, krigsövningarna och vapentillverkningen att själva krisen blir ännu djupare.

Vättern är dricksvattenreserv för en stor del av Sveriges befolkning. När Östersjön en dag sköljer in saltvatten i Mälaren måste även vi stockholmare ta vårt vatten ur Vättern.

Det här vet vi, men ändå tillåts gruvbolag fortsätta förgifta sjön. Artilleriet och flygvapnet mångdubblar sina övningar vid Vättern. De för krig mot livet i sjön.

Tillsammans måste vi försvara oss mot alla angrepp på vår livsmiljö!

Demokratin var ingen skänk från ovan. Den drevs fram och blev stark genom självständiga och självstyrande folkrörelser. Demokratin är nu hotad på många håll i världen. Även här i Sverige.

Mot alla dessa hot måste vi ställa vår solidaritet – det vill säga sammanhållning och ömsesidig hjälp!

Solidariteten måste vara internationell, för vi har bara en planet och vi har den tillsammans – eller inte alls.

Demonstration i Lund under aktionsveckan

Andra globala aktionsveckan för fred och klimaträttvisa

Från Lund till Umeå ordnades aktioner under globala aktionsveckan för fred och klimaträttvisa den 15–21 september.

I Umeå demonstrerade hundratals under banderollen "Fred och klimaträttvisa".

Härnösand bidrog med en manifestation som arrangerats av Folkkampanjen mot Kärnkraft och Kärnvapen, Svenska Freds i Härnösand, Nätverket Härnösand för Fred, 5 i 12 och Rebellmammorna, liksom opinionsbildande aktivitet på torget.

Fridays For Future Linköping och Svenska Freds i Linköping genomförde en klimastrejk utanför Linköpings stadshus. Svenska Freds i Linköping arrangerade även workshoppar i ickevåld och konfliktlösning.

Barn, unga och äldre sprang i Fredsloppet i Falun och sjöng "I natt jag drömde" tillsammans.

På Medborgarplatsen i Stockholm manifesterade Nätverket för fred och klimaträttvisa för "Fred på jorden – fred med jorden". Artister, körer och talare från olika organisationer medverkade. Artister för fred bjöd sedan in alla att fortsätta fira fredsdagen på Solidaritetshuset.

I Göteborg, i Svenska kyrkans lokal Skeppet, inleddes aktionsveckan redan den 14 september med en "förkväll" som samlade många – lokalen blev mer än fullsatt med cirka 220 deltagare, något som vittnar om göteborgarnas starka engagemang i freds- och klimatfrågan. Kvällen inleddes med tre föredrag:

Miranda Andersson: *Miljöförstöring som vapen – Isra-*

els krigsföring i Libanon. Monzer El-Sabini: Från Al Nakba till dagens folk mord. Hans Abrahamsson: Orsakernas orsaker – risken för ett tredje världskrig.

Efter paus underhöll den populära kören Motvals, innan det var dags för ett panelsamtal under rubriken "Från det globala till det lokala". Samtalet modererades av Lars Henriksson och i panelen satt Åsa Laurentzi, Rebellmammorna; Taha Khatab, Studentrörelsen för Palestina; Lisa Ahlqvist, Svenska Freds; Cecilia Verdinelli, Extinction Rebellion och Lisa Westberg, Pilgrims Walk for Future

Det blev både ett tillfälle för kunskap, reflektion och gemenskap – och en stark start på aktionsveckan. På veckans sista dag arrangerade Nätverket för fred och klimaträttvisa en manifestation på Gustav Adolfs Torg – som inledning till den stora demonstrationen för Palestina, Nordisk Kraftsamling för Palestina, i vilken omkring 5 000 människor deltog.

Antalet orter där aktioner genomfördes under globala aktionsveckan ökade från 5 2024 till 11 i år (Lund, Göteborg (6), Linköping (3), Örebro, Stockholm (3), Södertälje, Uppsala, Falun, Sundsvall, Härnösand och Umeå). Lokala nätverk bildades på en del orter, Svenska Freds lokalgrupper var mest aktiva men också Folkkampanjen mot Kärnkraft & Kärnvapen och Jordens Vänner. Klara framgångar i Göteborg och i Linköping, tillbakagång i Stockholm och inget i Nacka med trossamfund.

Tord Björk

Lisa Ahlqvist, ordförande i Svenska Freds, Göteborg

Tasneem Essop, verkställande direktör för Climate Action Network International

Globala Syd radikaliserar klimatrörelsen

Varje organisation, rörelse och individ är på väg att kunna hitta sin egen roll i ett nät av folkrörelser över hela planeten

Med det mest etablerade internationella klimatnätverket i spetsen radikaliseras klimatrörelsen nu. Inför årets aktionsdagar sade Tasneem Essop, verkställande direktör för Climate Action Network (CAN) International:

Vi lever i otroligt utmanande tider just nu: växande orättvisor; kränkningar av mänskliga rättigheter; krig, konflikter och folkmord, förödande klimatpåverkan, stigande levnadskostnader och mer. En global rörelse av rörelser reser sig för att svara på nuet med lanseringen av den globala aktionsveckan "Draw the Line". Ungdomar och kvinnor; arbetare och samhällen, unga och gamla, över hela vår härjade planet drar gränsen mot dem som kämpar för att hålla oss inlåsta i en värld av föroreningar, exploatering, krig och orättvisa. Vi säger

att nu är det nog och kräver en rättvis omställning som sätter människorna i centrum och tillgodoser behoven och intressena hos de många människor som lider. Som FN:s generalsekreterare sa idag är energiomställningen här och den är ostopptbar, men den måste vara rättvis, opartisk, inkluderande och snabb. Våra gemensamma aktioner runt om i världen i september kommer att vara vår uppmaning till en rättvis framtid.

Det är det globala Syd som visar vägen, och inte minst Afrika, vilket Tasneem Essop, som är från Sydafrika, är ett uttryck för. CAN startades 1989 och har idag 1 900 anslutna civilsamhällesorganisationer i 130 länder. Under lång tid dominerade det globala Nord nätverket. Lobbyister i dess ledning ställde krav som ansågs möjliga att få regeringar att acceptera. Med tiden växte kraven från globala folkrörelser på att vara mer radikala och kräva klimaträttvisa.

År 2007 bildades Climate Justice Network med bonderörelsen Via Campesina, Jordens Vänner och rörelser i det globala Syd som drivkrafter. Snart nog bildades den ut-

tryckligen antikapitalistiska Climate Justice Action inför klimatoppmötet i Köpenhamn 2009. Men varken de mer radikala krafterna eller de som var mer anpassade till lobbyverksamhet lyckades nå segrar. Endast det resursstarka CAN var kvar med den organisatoriska förmågan att samla rörelsen. Samtidigt växte civil olydnad över hela världen, såsom Ende Gelände, som samlade många tusen aktivister från hela Europa för att stoppa brunskolsbrytningen i Tyskland, och skolstrejkerna Fridays For Future.

Idag finns det en stor internationell enighet där allianser växer tätare och tätare in i en väv av aktiviteter. Detaljerade krav på ekonomisk rättvisa blandas med traditionella protester mot subventioner av fossila bränslen eller krav på finansiering av förluster och skador från den pågående uppvärmningen, som främst drabbar det globala Syd.

CAN driver allt tydligare krav på social rättvisa, tillsammans med andra stora organisationer. Draw the Line kopplar fredsfrågan till demokratiska rättigheter i sin plattform:

Försvara mänskliga rättigheter, frihet och fred. Skydda rätten att protestera, organisera sig och tala ut. Avsluta krig, våldsamma konflikter och folkmord.

Parallellt organiserades den andra Global Action Week for Peace and Climate Justice, som tillsammans med det radikala nätverket The World is Ours har en mer detaljerad och radikal plattform men agerar nära de andra två initiativen. Den mer radikala hållningen märks i hur The World Is Ours skriver om aktionsveckan 15–21 september:

Över hela världen kämpar folk och samhällen för överlevnad, för sina rättigheter, för rättvisa inför ekonomiska oroligheter, ekologiska och klimatkatastrofer, politisk instabilitet, brutala attacker mot grundläggande mänskliga rättigheter, militarisering och, på platser som Palestina och Sudan, folkmord.

Militarisering och auktoritär maktutövning ökar överallt. Regeringar slår ner på protester, och journalister, aktivister och medborgare utsätts för hot eller värre. Mänskliga rättigheter är under belägring – från attacker mot reproduktiv frihet, kriminalisering av oliktankande, förföljelse av marginaliserade grupper och icke-vita människor, till folkmord. Regeringar i de länder som är mest ansvariga för klimatkrisen spenderade rekordhöga 2,7 miljarder dollar år 2024 på militär och krig, men har ändå utlovat mindre än 800 miljoner dollar för klimatförlust och skada. Mycket av de 2,7 miljarder dollarna är skattebetalarnas pengar men används för att gynna vapenföretagens aktieägare. Aktieägarna som tjänar på fossila bränslen, gruvsdrift, teknik och vapen är i stort sett desamma – sammankopplade via fondförvaltningsföretag som BlackRock.

Dessa kriser existerar inte isolerat – de överlappar, förvärrar och förstärker varandra. Dessa kriser delar gemensamma rötter i historiskt ojämlika ekonomiska och sociala strukturer, i utvinnings-, produktions-, distributions-, konsumtions- och internationell och nationell finansiell arkitektur – som offrar de mångas behov för ett fåtals intressen, som behandlar jordens gåvor inte som ett gemensamt arv utan som varor som ska köpas, säljas och utnyttjas, som ser människor – särskilt de fattiga, ur-

folk, kvinnor, människor som inte är "vita" – som förbrukningsbart arbete eller hinder för vinst och koncentrerad makt. Dessa strukturer bevaras av politiska system där makt och militär används ostraffat mot människor, mot motstånd, mot rättigheter, för att skydda och främja elit- och företagsintressen.

Sammanfattningsvis:

Vi befinner oss i ett kritiskt ögonblick i historien. Mäktiga regeringar rör sig mot auktoritärt styre och ointetgör årtionden av framsteg. Klimatåtaganden försernas eller monteras ner. Fossilbränsleföretag fortsätter att underblåsa kaos. Samhällen i frontlinjen drabbas värst av konsekvenserna men är utestängda från de beslut som påverkar dem mest.

2025 måste bli en vändpunkt för en rättvis övergång, för fred, för demokrati.

Låt oss ta tillbaka vår framtid från dem som tjänar på dess förstörelse!

Denna värld är vår! Låt oss dra gränsen! Mot ojämlikhet, tyranni, förstörelse, folkmord och kaos. För rättigheter, jobb, rättvisa, demokrati och ett meningsfullt liv på en säker planet.

Nu mer än någonsin behövs vår solidaritet och kollektiva handling. Denna värld är vår. Vi måste öka vår kamp för att återta den, försvara våra rättigheter, stå upp för rättvisa och förändra systemet så att människors behov, intressen, rättigheter och ambitioner överallt prioriteras framför företagens och elitens överflödiga vinster.

Vår värld må vara i kris, men tillsammans kan vi bygga den kraft som behövs för att möta omedelbara behov och driva systemförändringar på lokal, nationell och global nivå.

Draw the Line är en uppmaning till handling för att ta vår framtid i våra egna händer:

Översvämningar, torka, stormar och värmeböljor blir värre. Mat- och energikostnaderna stiger medan ett fåtal miljardärer tjänar pengar och stöttar de industrier som skadar människor och förorenar våra marker, luft och vatten.

Inhemska ledare från Amazonas till Stilla havet har uttalat sig: vår framtid står på spel. För att lösa klimatkrisen är svaret vi – folket.

Deras ord ekar nu runt om i världen. Från massdemonstrationer till strejker; uttåg från möten och konstnärliga aktiviteter; i september kommer vi att samlas för att dra gränsen mot orättvisa, föroreningar och våld – och för en framtid byggd på fred, ren energi och rättvisa.

...

Vad vi gör nu kommer att avgöra vår framtid. De kommande fem eller tio åren kommer att avgöra om vi lyckas hålla den globala uppvärmningen på en säker nivå eller om vi kommer att passera en punkt utan återvändo – vilket försätter inte bara vår planet, utan oss alla, i nöd.

Men istället för att agera går många regeringar bakåt. De tar ifrån oss människor rättigheter, bryter mot klimatlöften och låter stora fossila bränsleföretag fortsätta att förorena. Miljardärer blir rikare, medan vi sitter fast i att betala högre priser för mat, hyra och energi och ställs inför den värsta klimatpåverkan.

Tord Björk

Afrika kallar!

Fred och en rättvis klimatomställning nu! är ett ställningstagande som undertecknats av Fridays For Future Lund tillsammans med freds- och miljöorganisationer i Sverige. Via Action Network-plattformen har de nu fler anhängare i Afrika än i Sverige. Ett av resultaten var ett ungdomstoppmöte som hölls i Kisumu vid Victoriasjön i augusti. Aktivister samlar in namnunderskrifter, lär sig mer tillsammans och planterar träd.

Toppmötet inspirerade den indiske klimataktivisterna Akhar Bandyopadhyay att skriva en artikel om sambandet mellan fred och klimaträttvisa: *Nedrustning och klimaträttvisa, två sidor av samma mynt*. Så här inleder han den:

Idag står klimataktivister i allt högre grad inför ett avgörande dilemma: huruvida de ska fokusera uteslutande på klimatfrågor som isolerade problem eller också ta itu med de bredare sociopolitiska orättvisor som är sammanflätade med miljöförstöring (och inte enbart 'klimatrela-

terad' sådan). Ändå är dessa kamper oskiljaktiga. Kriget mot naturen och kriget mot människorna härrör båda från samma ekstraktivistiska ologiskhet. När jag reflekterar över insikter som Satish Kumar delade under en kurs på Schumacher College som jag hade förmånen att delta i i juli 2025, blir det tydligt att denna ologiskhet är rotad i ett systemiskt, militariserat industriellt tänkesätt. Fred kan således inte förstås enbart som frånvaron av krig; det måste istället representera en holistisk vision som främjar allt liv i djup harmoni med naturen.

I ett PS i slutet uppmanar han till handling och länkar till uppropet för fred och klimaträttvisa på Action Network:

*Över hela Afrika enas klimataktivister för att kräva:
Nedskärningar i militära utgifter
Omdirigerade medel för klimaträttvisa
Avmilitariserade klimattoppmöten*

Deras budskap är tydligt: Det kan inte finnas någon klimaträttvisa utan fred. Tiden att lyssna – och agera – är nu. Skriv under namninsamlingen: Fred, klimat, rättvisa – Afrika kallar:

Du hittar hela artikeln här:

<https://www.fridaysforfuturenewsletter.org/post/disarmament-and-climate-justice>

Fler upprop för fred och klimaträttvisa sprids nu i länder som Kongo, Uganda och Tanzania. Dessutom finns uppropet som är grunden för tidningen Ställ om! nu också på swahili och snart franska.

Tord Björk

Civilsamhälle för fred och utveckling

En rapport från Nätverket Fred och klimaträttsvisas sommarläger på kursgården Lindsberg i Falun

Vi har en global utveckling som kan sluta mycket illa, sade fredsforskaren Hans Abrahamsson på ett möte i Falun med en lång rad organisationer på freds- och miljöområdet. Men civilsamhället kan organisera det som politikerna inte gör.

Abrahamsson pekade på att de grundläggande orsakerna till konflikten i Ukraina främst berör identitet och kulturellt erkännande. Den globala konflikten handlar ytterst om det regelverk som skapades av västmakterna 1944 för att under USA:s ledning slå vakt om västvärldens livsstil. Efter den koloniala befrielsen efter andra världskriget tvingades de självständiga länderna underkasta sig detta regelverk för att få tillgång till lån och bistånd från västvärlden.

USA:s misslyckade försök att rädda den liberala världsordningen påskyndar övergången från en unipolär till en multipolär värld. Försöken att minska Kinas inflytande i Asien medförde att Xi Jinpins regering såg sig tvingad att agera för att stärka sitt inflytande i det globala Syd. Trump inser att USA förlorat sitt unilaterala ledarskap och vill förstöra världsordningen och bana väg för en ny typ av amerikansk dominans genom uppdelning i intressesfärer mellan stormakterna utifrån en bilateral makt-hierarki. Varken västvärldens eller Eurasienländernas utvecklingstänkande tyder på att det finns förutsättningar att lösa krisen, knappast heller de nordiska ländernas.

Abrahamsson och deltagarna, som kom från en lång rad ideella organisationer på freds- och miljöområdet, var överens om hur vi kan gå vidare:

– Vi lever i rädsans tid. Rädslan kan bara hanteras genom mänskliga möten och demokratiska samtal. Den fredskonferens som hölls i Helsingfors för 50 år sedan misslyckades. Vi behöver en ny fredskonferens, Helsinki+50, arrangerad av det globala civilsamhället. The Helsinki+50 People's Initiative har redan skickat ut en uppmaning att underteckna "The Helsinki+50 People's

Declaration on Common Security and Human Rights".

Vi behöver också en konferens om hållbar utveckling. Det är viktigt att skapa en mindre tillväxt-, konsumtions- och energikrävande utveckling för västvärlden, med utrymme för befolkningen i det globala syd att öka sin materiella standard och sitt välbefinnande. Värdeöverföringarna från Syd till Nord måste minska.

Bägge konferenserna måste inleda samtal om en utveckling som är långsiktigt hållbar – ekologiskt, ekonomiskt, socialt och existentiellt.

Civilsamhället är på god väg att organisera sig, lokalt och globalt. Karmapriya Muschött är ordförande i svenska Jordens Vänner, en global organisation som finns i 75 länder med två miljoner medlemmar:

– Vi är en rörelse för fred, miljö och rättvisa. Nu skapar vi en ny, bred internationell rörelse, med plattformar och kampanjer som binder ihop våra frågor, som lyfter kopplingarna mellan militarism, klimat, rasism och ojämlikhet. Vi behöver gemensamma internationella aktionsdagar där vi synliggör alternativen och står upp för samma vision. Med en internationell aktionsgrupp ska vi nå flera som är övertygade om bristerna i dagens utveckling.

På det fyra dagar långa sommarlägret under devisen Fred på jorden – fred med jorden berättade en rad talare hur de organiserar sig lokalt, nationellt och globalt. Kyrkornas världsråd samarbetar med andra trossamfund. Grön kyrka engagerar 10 000 församlingar i Europa. Palestinarörelsens många organisationer samarbetar internationellt. Och sociala företag arbetar brett med lokal deltagandeekonomi.

Bernt Lindberg

Min fullständiga rapport från sommarlägret finns här: https://www.artisterforfred.se/files/ugd/f7c678_08160832234f407e90c6bf74e1b60a99.pdf

Läs Hans Abrahamssons föredrag här: https://www.artisterforfred.se/files/ugd/f7c678_4f4c1b097bc48cb91751c945017fdda.pdf

Hanna Gunnarsson

@gunnarssonhanna

Idag ska riksdagen debattera försvarsindustristrategin. Jag debatterar med stridsfordon 90-halsband och Gripen-pin som accessoarer.

Åren går. Det parti som en gång i tiden gick till val med affischen här till höger har nu Hanna Gunnarsson som talesperson i försvarsfrågor. Till vänsterpartiets första val, 1917, gjordes nedanstående affisch.

Moskvas Helsingforsgrupp använde den överenskommelse som USA:s president Gerald Ford och den sovjetiske ledaren Leonid Brezjnev hade undertecknat som grund för sitt arbete för demokrati i Sovjetunionen. Gruppen var en av många i Östeuropa som arbetade för "Helsingforsandan" och i Väst fick fredsrörelsen ny fart och styrka.

Folkinitiativet Helsingfors+50

År 1975 samlades statsledare från Väst och Öst i Finlands huvudstad Helsingfors. Efter flera års förhandlingar skrev alla på det som kallas slutakten, ett dokument om samarbete för principer i god tro, men inte ett avtal ratificerat av ländernas parlament. I dess kölvatten följde avspänning och en kombinerad massrörelse för fred och mänskliga rättigheter som bidrog till avtal om rustningsbegränsningar och Kalla krigets slut. Ur detta möte växte även det som idag kallas OSSE, Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa, med säte i Wien och som innefattar länder i Asien, i före detta Sovjetunionen, Mongoliet och i Nordamerika utöver i Europa.

Med nordiska fredsrörelser som initiativtagare startade ett nytt samarbete i år. Vår utgångspunkt var att världen återigen behöver arbeta "för avspänning, nedrustning och ett engagemang för mänskliga rättigheter, vilket sedan 1975 har kopplats till det som kallas Helsingforsandan. Staterna har misslyckats med att förbinda sig

till detta även när mänskligheten står inför en allvarlig global polykris. Det är nu nödvändigt att folkrörelser och civilsamhället ger Helsingforsandan nytt liv."

Folkrörelserna valde att ordna en födelsedag för OSSE medan politiker och många andra förvandlade 50-årsminnet till att fördöma Ryssland och hålla tyst om Israel. Så här gick det till enligt flugan på väggen:

Måste vi alltid vara djupt allvarliga? frågade sig Hans Hedrich. Varför inte ha en picknick för att fira 50-årsringen framför Finlandiahuset? Den 1 augusti är ju trots allt dagen då slutakten undertecknades 1975. Av någon anledning hade regeringen valt den 31 juli, dagen innan, för sin officiella konferens. Så varför inte fira just den dagen då statsledarna stack en penna i handen och undertecknade slutakten vid konferensen om säkerhet och samarbete i Europa?

Eftersom det inte fanns något kontor med personal eller medel för att hjälpa oss skulle den som kom på en idé

också göra vad han föreslog. Och Hans gjorde det. Han reste till Helsingfors från Rumänien för att vänja sig vid området där en picknick kunde hållas. Snart kom detaljerade rapporter via e-post till alla andra inblandade. Det såg bra ut om vi hade tur med vädret. Och om inte kom folk snart på olika lösningar. Paraplyer? Partytält? Gå till ett kafé i närheten?

Tidpunkt? Inte för tidigt. Ge folk tid att koppla av. Kanske träffar de någon på den officiella konferensen och åker någonstans efteråt. En picknick för att fira någon är en avslappnad händelse. Men hur är det med vår viktiga konferens? Fyra timmar räcker. Låt oss börja picknicken klockan 11 och göra den till en timme.

Hur många kommer? Våra finska vänner säger att en handfull kommer att dyka upp den här tiden på året, fredsrörelsen är liten och lockar inte många människor till ett evenemang som detta. Vi gissar att 20 kan komma. Det finns inga resekostnader och inget evenemang med hög status planerat av oss, så väldigt få internationella gäster kommer, men några. Så vi säger tjugo, tillräckligt för att göra en bra picknick. Vem kan ta med sig lite mat och något att dricka? Snart ordnat, vissa tar med sig det ena, andra det andra.

En banderoll behövs. Teemu tar hand om det. Vad ska stå på banderollen? Ballonger förstås, och grattis på födelsedagen kära OSSE. Och sloganen? Fred på jorden och fred med jorden förstås. Meningen som sprider sig som en löpeld.

Tord Björk

Bakom initiativet står Nordiska fredsalliansen (NPA) tillsammans med Internationella fredsbyrån (IPB), World Beyond War och World Assembly of Struggles and Resistances of World Social Forum. Många fler hakade på.

Initiativet har tre delar: en online-deklarationsprocess, aktiviteter i Helsingfors 30 juli–2 augusti och uppföljning.

Folkdeklaration Helsingfors+50 hittar du här: <https://helsinkiplus50.org/the-helsinki-2-0-civic-declaration-on-common-security-and-human-rights/>

Den är öppen för underskrift för organisationer och individer fram till den 1 januari 2026 när Schweiz övertar ordförandeskapet för OSSE.

Mer information finns på webbplatsen:

<https://helsinkiplus50.org>

Kontakt: info@helsinkiplus50.org

Här kan du läsa rapporter från aktiviteterna i augusti:

<https://helsinkiplus50.org/reports-documents/>

Helsingforsavtalets femtioårsdag firades med tårta och picknick i det gröna. Hans Hedrich är både fredsaktivist och partyfixare.

Konsten att förstöra ett arv

Konferensen om säkerhet och samarbete i Europa, som avslutades med undertecknandet av en slutakt i Helsingfors 1975, gav upphov till en fredsrörelse av historisk betydelse bland regeringar och människor. En rörelse som förenade de krav på fred och frihet som så starkt främjats av kvinnorörelsen och andra delar av fredsrörelsen sedan 1915.

Till en början sågs den med skepsis bland dem som såg det som att blidka Sovjetunionen genom att erkänna de befintliga gränserna. Men 1976 grundades den oberoende Moskva-Helsingforsgruppen med hänvisning till att säkerhet kopplades till mänskliga rättigheter i Helsingforslutakten. Denna dynamik banade väg för en kombinerad folklig massfredsrörelse mot upprustning och krav på yttrandefrihet i östblocksländerna.

Kvinnor marscherade för fred från Köpenhamn till Paris, Moskva, Minsk och Washington och krävde att militära budgetar skulle användas för barns behov. Helsingforskommittéen inspirerades av de första i Moskva bildades i land efter land, först i öst men snart även i väst. Miljontals marscherade på gatorna i Västeuropa och i New York vid ett FN-toppmöte för att stoppa kapprustningen och närhelst det var möjligt uppstod oberoende fredsrörelser även i öst. Den första alleuropeiska miljöaktionen inleddes 1986 för att skydda skogarna, med start i norra Sverige via London till Maribor i Jugoslavien och Budapest i Ungern, med samma unga aktivister och budskap. Samarbetet för vidare syften än säkerhet, som miljöskydd, inkluderades i Helsingforslutakten, och blomstrade också i den avspänning som främjades av det som kallades Helsingforsandan.

Resultatet av detta folkliga demokratiska deltagande i politiken på båda sidor av klyftan i Europa mellan öst och väst var betydande. Avtal om vapenreducering och förtroendeskapande åtgärder följde, Sovjetunionen drog sig fredligt tillbaka från Östeuropa, FN:s ekonomiska kommission med säte i Genève kunde förhandla fram framgångsrika minskningar av svaveldioxid som förorenade skogar och sjöar, och OSSE kunde etableras som en permanent organisation byggd på Helsingfors-

slutakten. I vilken utsträckning det oberoende folkliga deltagandet påverkade denna förändring av den historiska kursen diskuteras. Men få andra än de som hävdar att kapprustning och vapen är vägen till fred förnekar den demokratiska betydelsen av de oberoende rörelserna på båda sidor om skiljelinjen genom Europa. De banade väg för de historiska förändringarna och förkroppsligade därmed Helsingforsandan.

Att förstöra ett sådant arv kräver en noggrann orkestrering av kognitivt och emotionellt förnekande av kärnan i Helsingfors-framgången, kombinationen av problem och den massappell som följde.

Till sin hjälp hade den finska staten, tillsammans med sin koalition av stödjande stater, en rad verktyg för att genomföra nedmonteringen av Helsingfors-slutakten, dess anda och förkroppsligande. Grunden för slutakten är både säkerhet och samarbete formulerat som fyra korgar: säkerhet, ekonomi, miljö, kultur och andra former av samarbete, mänskliga rättigheter och uppföljning. Således förenar Helsingfors-slutakten frågor – den finska staten separerade dem och gav en särskild plats åt säkerhetsfrågorna på bekostnad av de andra intresseområdena.

Trots att sociala rättigheter uttryckligen ingår i Helsingfors-principerna tog den finska staten i den första korgen endast upp medborgerliga rättigheter, i begränsad omfattning. Endast mänskliga rättigheter i öst, i före detta Sovjetunionens länder, och inte i väst uppmärksammades, trots växande hot mot grundläggande rättigheter även i väst.

Denna dubbelmoral undergräver Helsingfors-principernas universella legitimitet. Genom att separera det folkliga demokratiska förkroppsligandet av Helsingforsandan, genom att exkludera fredsrörelser med en bred agenda och lokal demokratisk bas och ge privilegierad tillgång till specialiserade människorättsorganisationer, förnekas den historiska framgången för kombinationen av dessa två rörelser.

Detta görs både i förberedelseprocessen, höjdpunkten i Finlandiahallen den 31 juli 2025 och i uppföljningen. Hur det går till skildras i detalj i flera rapporter från Folkinitiativet Helsingfors+50. En första finns redan och kan läsas här:

<https://helsinkiplus50.org/reports-documents/>

Ett kortare inlägg om just utestängningen av folkrörelser från det officiella firandet kan läsas fristående här:

<https://helsinkiplus50.org/2025/08/06/the-dialogue-that-did-not-happen/>

Tord Björk

Det säkraste landet i världen

Finlands regering hade en svår fråga att fundera över: Internationella jämförelser visade inte längre att Finland var världens lyckligaste land. Något måste göras för att återställa landets rykte. Försvarsminister Matti Miekkanen kom på en briljant idé: låt oss göra Finland till världens säkraste land: låt oss öka försvarsutgifternas andel av BNP till 25 procent! Om ungefär hälften av skatteintäkterna investerades i vapen skulle Finland ligga i topp på statistiken över militärutgifter. De andra ministrarna var mycket entusiastiska över Miekkanens idé. Statsminister Taisto Kallio beordrade omedelbart alla ministrar att utarbeta djärva nedskärningsplaner inom sina egna regeringsgrenar. En ministergrupp inrättades för att revidera följande års budget så att den försämrade globala säkerhetssituationen skulle beaktas fullt ut.

I riksdagen reagerade alla partier positivt på regeringens nya politik. De gröna krävde dock att vapen endast skulle beställas från miljöcertifierade företag. Vänsterförbundet krävde att vapeninköpen skulle riktas till företag som tar hänsyn till arbetstagarnas rättigheter. Kristna betonade att vapensamarbete i första hand måste eftersträvas med företag som leds av välkända kristna. Centerpartiet var å sin sida oroligt för att soldater som använde nya vapen inte skulle få fullvärdig inhemsk mat. Sannfinländarna krävde däremot att utländska tränare som kommer med vapnen måste vara representanter för den vita rasen.

Finland började omedelbart beställa alla möjliga vapen från USA och andra NATO-länder, samt från Israel: stridsflygplan, bombplan, ubåtar, krigsfartyg, drönare, stridsvagnar, kanoner, missiler och annan nödvändig utrustning. De mest effektiva dödsmaskiner började strömma in i Finland, och säkerheten ökade och ökade.

Regeringen insåg dock snart allvarliga brister på den västerländska vapenmarknaden: orderböckerna hos de flesta rustningsföretag var fulla och leveranstiderna förlängdes. Även andra NATO-länder beväpnade sig, och det fanns inte tillräckligt med vapen till alla. Att uppnå målet 25 % av BNP verkade nu vara i fara. Samtidigt började rykten cirkulera om att amerikanska vapen hade dödsbrytare som fjärrstyrdes via Starlink-satelliter, vilket skulle göra krig omöjligt när USA inte ansåg det vara i sitt eget intresse.

Regeringen funderade över detta dilemma vecka efter vecka. Till slut kom utrikesminister Ulla Ulpunen på en lösning: beställ en del av vapnen från Ryssland! Det fanns gott om produktionskapacitet där och det var troligt att de amerikanska och ryska dödsbrytarna inte skulle vara påslagna samtidigt, så vissa vapen skulle alltid vara operativa. Anklagelser om att stödja Rysslands krig skulle kunna bemötas med att import av vapen från grannlandet konkret skulle minska Rysslands vapenarsenal. Regeringen ställde sig omedelbart positiv till Ulpunens förslag. Försvarsministeriets tjänstemän började omedelbart kontakta ryska myndigheter och vapentillverkare.

Efter några månader anlände den första vapenlasten till gränsposten i Vaalimaa, där gränsbarriären restes

med ceremoniella formaliteter. Alla andra stängda gränsövergångar öppnades genast så att det inte skulle finnas några hinder för vapenflödet från Ryssland. Efter några år uppnåddes en andel av utrustningsutgifterna på 25 %. Finnarna firade: de bodde nu i världens tryggaste land.

Tyvärr varade inte den festliga stämningen länge, då mörka moln återigen började samlas ovanför regeringspalatset. Fler och fler äldre människor, vars pensioner hade offrats på det nationella försvarets altare, sågs tigga på städernas gator. Alla butiker tvingades anställa tungt beväpnade vakter för att åtminstone på något sätt hålla under kontroll den stöldvåg som orsakades av att arbetslöshetsersättningen hade minimerats. Fattiga familjer hade inte längre råd att skicka sina barn till skolan när studieavgifter infördes på alla utbildningsnivåer. Dödligheten ökade och födelsetalen minskade till följd av kraftiga nedskärningar i sjukvård och socialförsäkringar. Den med möda vunna nationella försvarskonsensusen började krossas av kätterska röster, som hävdade att det inte längre var nödvändigt att investera 25 % av nationalprodukten i armén eftersom vapenhandeln i alla riktningar hade skapat goda relationer med alla länder.

Regeringen ansåg att den ensam inte kunde lösa den framväxande samhällskrisen. Lyckligtvis kom statsministern, som hade studerat politisk historia, ihåg Korpilampi-seminariet, som Kalevi Sorsas regering hade anordnat på 1970-talet. Nu beslutades att organisera ett nytt brett seminarium på Korpilampi Hotel i Esbo. Detta skulle staka ut Finlands väg ut ur krisen. De skarpaste hjärnorna från offentlig förvaltning, näringsliv, civilsamhället och den akademiska världen inbjöds.

Hundratals tal hölls under Korpilampi II-seminariets första dag, men de kom inte särskilt långt. Efter en kväll med mycket mat och dryckjom och en kort natt samlades den trötta seminariepubliken för morgonens första session. Atmosfären var inte ljus. Den första talaren var Pontus Vanharaunio, professor i antik historia. Han berättade hur sociala kriser hade lösts i Romarriket. Vanharaunio föreslog att liknande metoder skulle användas i Finland.

Konferensdeltagarna var oerhört entusiastiska över professorns förslag, som började få kodnamnet PEC (en förkortning för *panem et circenses*). Nästan alla ville tala för det. Representanter för näringslivet meddelade att de är beredda att delta i genomförandet av PEC. I slutet av seminariet förpliktades regeringen att fortsätta förberedelserna av PEC och att lägga fram ärendet för parlamentet så snart som möjligt.

Ett år efter seminariet började den första PEC-arenan att resas i utkanten av Helsingfors. Den var enorm: en oval plan stor som åtta fotbollsplaner, omgiven av läktare i flera etapper som kunde rymma 300 000 personer. Även stora fordon kunde köra in i mitten av arenan genom tunnlarna under läktarna. Det fanns ett öppningsbart glastak över hela byggnaden.

På öppningsdagen började folk strömma in på arenan

tidigt på morgonen. Gratis busstrafik hade redan avgått från norra Finland kvällen innan. Visningen var gratis, så även pensionärer och arbetslösa kunde delta. Militärhjälm delades ut till alla åskådare vid entrén. I gångarna fanns det hundratals kokvagnar som erbjöd gratis ärtsoppa. Det fanns en fördjupning framför varje sittplats där man kunde hämta knäckebröd efter behag.

Republikens president, Risto Rajakivi, höll ett ceremoniellt öppningstal, där han betonade att PEC-stadion hade gjort världens säkraste land ännu säkrare. Efter att orkestern spelat Finlandia började showen.

De vita, som kämpade med västerländska vapen, rusade in på planen från ena änden av stadion, och de röda, som kämpade med ryska vapen, från den andra änden. Ljudet var berusande när stridsvagnar mullrade över fältet och kulsprutor sprakade.

Stadiontaket öppnades och varje sittplats förvandlades automatiskt till en liggplats. Åskådare såg ryska och amerikanska stridsflygplan och drönare drabba samman ovanför stadion.

Publiken var glädjestrålade över att vara mitt i en riktig strid. Även om fragment av granater och andra vapen då och då flög in på läktarna var detta inte ett alltför stort bekymmer, eftersom tusen sjukvårdsmän tog hand om de sårade.

Efter att showen var slut strömmade en mätt och glad publik ut från arenan. Nöjdheten överskuggades dock av kontroverser om huruvida de röda eller de vita vann. Kontroversen fortsatte på pubar, arbetsplatser och i media i många månader till. Den slutgiltiga sanningen skulle först avslöjas när forskare från Militärakademin noggrant hade analyserat skadorna på båda sidors utrustning och besättningar.

Leende ansikten syntes på följande regeringsmöten. Den rådande politiken stöddes nu även av de fattigaste delarna av befolkningen. Byggandet av PEC-stadion hade ökat försvarsutgifterna, så nu hade 25%-andelen överskridits! Utställningen och hela PEC-konceptet hade väckt enormt intresse utomlands, och media skrev om dem ständigt. Vapenföretag och arméer från hela värld-

den hade kontaktat de finska myndigheterna, och deras representanter ville delta i nästa utställning.

Regeringen beslutade att organisera en särskild utställning för utländska militära experter. Det skulle inte vara gratis, men inträdesavgiften skulle bli tusentals euro. Snabba beräkningar från finansministeriet visade att intäkterna från specialshowen skulle kunna användas för att bygga en ny PEC-stadion i Tammerfors eller Åbo. Frågan skulle avgöras av vilken stad som snabbast kunde omvandla en tillräckligt stor park eller ett bostadsområde för att tjäna det nationella försvaret.

Några år gick. Finlands innovativa säkerhetspolitik antogs runt om i världen. PEC-arenor började byggas i många länder. Eftersom vapeninköp från alla håll hade förbättrat relationerna mellan öst och väst, beslutade den svenska regeringen att inte köpa vapen i samma mängder som tidigare. Därför började man bygga PEC-stadion, där vapnen inte skulle förstöras under uppvisningarna och kostnaderna därmed skulle bli betydligt lägre: riktiga stridsvagnar och flygplan skulle ersättas med tredimensionella hologrambilder, och ljudet av granater och lukten av krut skulle skapas med fyrverkerier.

Förändringen i grannlandets försvarspolitik väckte stor indignation och förakt i Finlands riksdag och media. Den framtida konstruktionen skulle under inga omständigheter kunna kallas PEC-stadion. Svenskarna, som för två hundra år hade inte upplevt krig, förstod än en gång inte alls militära frågor. Med billiga shower skulle försvarsutgifternas andel av nationalprodukten minska dramatiskt, och Sveriges säkerhet skulle försvagas avsevärt.

Finland höll fast vid sin linje och slappnade inte av. Gradvis började utländska vapenföretag flytta sin produktion till Finland, och stora fabriker byggdes alldeles intill PEC-arenorna. Bruttonationalprodukten ökade och sysselsättningen låg kvar på en hög nivå. Medborgarnas välbefinnande var visserligen blygsamt, men naturligtvis måste något offras för att kunna leva i världens säkraste land.

Olli Tammilehto

STÄLL OM!

FÖR FRED PÅ JORDEN OCH FRED MED JORDEN

Har du missat något av de tidigare numren
så kan du ladda ner från

<https://www.artisterforfred.se/st%C3%A4ll-om>

Sven-Erik vill att vapenpengar tas till att lösa klimatproblem

I Kronoberg har freds rörelsen och miljörörelsen kroat arm och driver en kampanj för att få politiker att avstå från militär upprustning och istället satsa pengarna på klimatproblemet.

Den som tagit initiativet i Kronoberg är Sven-Erik Månsson i Växjö. Han är aktiv inom *Kronoberg för fred och alliansfrihet* och även en aktiv naturmänniska.

Att förena de två intressena började som en tanke när sömnen inte riktigt kunde infinna sig.

– Jag låg och tänkte att man måste göra något, berättar han.

Sedan läste han om ”Den stora fredsresan” på 1980-talet som började som ett lokalt initiativ i Blekinge och slutade i FN i New York. Det gav inspiration.

– Vid FN:s senaste klimatmöte var ett problem att de rika länderna inte ville satsa tillräckligt med pengar för att de fattiga länderna skulle kunna åtgärda klimatproblemet. Men när det gäller den militära satsningen tycks det finnas obegränsat med pengar.

Alltså bör pengar i stor omfattning kunna föras över från militären till att lösa klimatfrågor.

Samarbete

Sven-Erik tog med sig idén till den breda allians av fredsgrupper som finns i Växjö. Hans egen organisation, *Kronoberg för fred och alliansfrihet*, samverkar med *Svenska Freds Kronoberg*, *Internationella kvinnoförbundet för fred och frihet* samt *Kristna freds rörelsen*.

Alla organisationerna tyckte Sven-Eriks förslag var bra.

Konkret innebar det att ett upprop författades som jämför dagens debatt med sagan om kejsarens nya kläder. Ingen ville ju verka dum utan sa att de visst såg

kejsarens kläder – trots att alla såg att han egentligen var naken.

– Så är det också idag. Alla är lurade att tro att militär upprustning är förutsättningen för fred. Men så är det inte. Brist på vapen är inte hindret för fred, säger Sven-Erik

Uppropet spreds och förutom de fyra fredsorganisationerna har hittills lokala organisationer av *Naturskyddsföreningen*, *Rebellmammorna* och *Fib/Kulturfront* slutit upp.

Påverka politiker

– Grunden i uppropet är rikta sig till rikspolitiker som i sin tur ska kunna påverka internationellt. FN-stadgan är en bra grund för att uppnå en fredlig värld och FN:s arbete mot det försämrade klimatet är viktigt, konstaterar Sven-Erik.

Han menar att arbetet måste ske både parlamentariskt och utom-parlamentariskt. Samtliga riksdagsledamöter och svenska EU-parlamentariker har fått uppropet med uppmaningen att i sin tur påverka FN i rätt riktning.

Vidare har uppropet presenterats i flera lokaltidningar och då blivit föremål för kritik på ledarplats i den dominerande morgontidningen *Smålandsposten*.

Fortsättning

– Vi får se hur vi kan gå vidare. Även om riksdagsmajoriteten utåt tycks enad om att rusta upp den svenska krigsmakten för miljardbelopp, så finns det kritiska medlemmar inom partierna som vi kan nå.

Sven-Erik hoppas att man kanske kan påverka partimedlemmarna när det blir dags att nominera kandidater till de olika valen nästa år. Freds- och miljöfrågorna är alltför viktiga för att hamna i politikens skugga.

Christer Nordmark

Ordet är fritt

Står den svenska demokratin inför en avgrund?

Vid en konferens nyligen ställdes frågan: Hur skulle du nu med ett ord beskriva förhållandet mellan fred och klimaträttvisa? Oenig, försummad, oorganiserad, obekymrad, trasig. Det fanns inga positiva ord. Det här var på en liten konferens som hölls i augusti 2025 i Kizumu Kenya, och frågan skulle relatera till Afrika. Men svaren var lika applicerbara här i Sverige, ett land som fortfarande omges av respekt och beundran. Jag anslöt mig digitalt för att säga att förhållandet mellan fred och klimaträttvisa här för närvarande är dystert, patetiskt,äckligt och sorgligt.

Våra politiker övertrumfar varandra för att visa hur vi kan förbereda oss för krig. Det började med att vi övergav 200 års neutralitet utan omröstning eller diskussion. Det slår nu tillbaka som ökade Nato-utgifter till 3 procent och sedan ytterligare 2 procent för att förbättra järnvägar, vägar, infrastruktur som ett hjälpmedel för vår beredskap. Det föreslås att vi skall skicka trupper till främmande länder.

I det växande larmet, skrikigheten, hörs knappt ett pip av protest från politiker och deras partier. Allmänheten uppmanas av en nästan enhällig media att förbereda sig för krig som det bästa verktyget för fred. Varje parti erbjuder nyanser av stöd för militarisering, mobilisering och förberedelser. Utan att bli motsagd varnar den nya Nato-chefen Mark Rutte "Putin kommer inte att sluta", "Vi kan inte vara naiva om Ryssland", Ryssland är ett "existentiellt hot". Det är "det mest betydande, direkta hotet". Som ett eko från 1950-talets kalla krig, frågar han: Vill du tala ryska om några år om vi inte gör någonting?

I vår iver att skildra hotet diskuteras inte slutresultatet. Faran för ett nukleärt armageddon har ersatts av att svenska ledare rullar ut en välkomstmatta till 17 militärbaser åt USA. Nu planerar man en Joint Logistics Support Group (JLSG), ett logistiskt nav för NATO. Trupper, utrustning och förnödenheter som bränsle, ammunition och reservdelar, inklusive kärnvapen, kommer att flöda från Nordamerika, genom detta nav och ut över norra Europa. Det kommer att betraktas som ett förstahandsmål.

Krigshets och uppskruvad patriotism sveper över den tidigare fredsälskande nationen. Vi är psykologiskt förberedda: Lagra mat och 3 liter vatten per person och dag, ha värme och ljus, ficklampa, extra batterier, ha vevdriven radio och lyssna på nyheter och meddelanden från myndigheterna, ha ett grundläggande apotek med mediciner du behöver, samt hygienartiklar, ha lite kontanter hemma om bank- eller betalssystemen skulle slås ut.

Vad hjälper egentligen en vevradio vid en kärnvapen- eller klimatförintelse. I "När kriget eller kriserna kommer" skildras de som en söndagspromenad i parken. Vuxna läser barnböcker för barn som beundrar a krigsflygplanen som sveper över huvudet.

Och i denna närsynthet, som påminner om uppmaningarna från 1950-talets kalla krig, kommer uppmaningarna att acceptera folkmordet i Mellanöstern. Europas ledare, inklusive Sveriges, står avvaktande. Jämför denna brist på vilja med 1948 då de allierade med cirka 250 000 inflygningar förde in två miljoner ton mat, bränsle och andra viktiga förnödenheter till ett Västberlin som var helt avskuret och inringat. När det gäller folkmordet i den lilla landremsan Gaza, när det gäller att ta steg mot fred, att ge mat, vatten och skydd för alla låtsas de att deras händer är bundna. Men inte när det gäller krig.

Samtidigt kommer bränder av aldrig tidigare skådat slag. Stegrande temperatur, torka, översvämningar, livsmedelsbrist. Planetens koldioxidutsläpp har ännu inte nått sin topp, och längre bort väntar toppar i fråga om förluster och skador. Professor Rockström och andra forskare varnar för buffringssystemens kollaps som påskyndar denna förstörelse. Var talas det om att rädda eller bromsa det växande, ja accelererande klimathotet? Är det ännu en promenad i parken?

Det är acceptabelt att förbereda sig mot Putin i krig, men inte att arbeta mot folkmord i fred... Och det är lika acceptabelt att intensifiera det som vi har gjort i årtal om klimatet, fördröja, avleda, vilseleda, skjuta upp, ignorera. Uppgifterna om klimatförändringarna blir allt fler, men uppgifterna om det ryska hotet är bara spekulationer och dubbelmoral. Om Ryssland nu skulle göra samma sak på en liten ö som man gjorde 1962, hur skulle USA reagera? Man kan mycket väl hävda att den nuvarande Ukrainakonflikten, liksom Kubakrisen, inte enbart handlar om territorium utan om militär positionering för att förebygga kärnvapenhot.

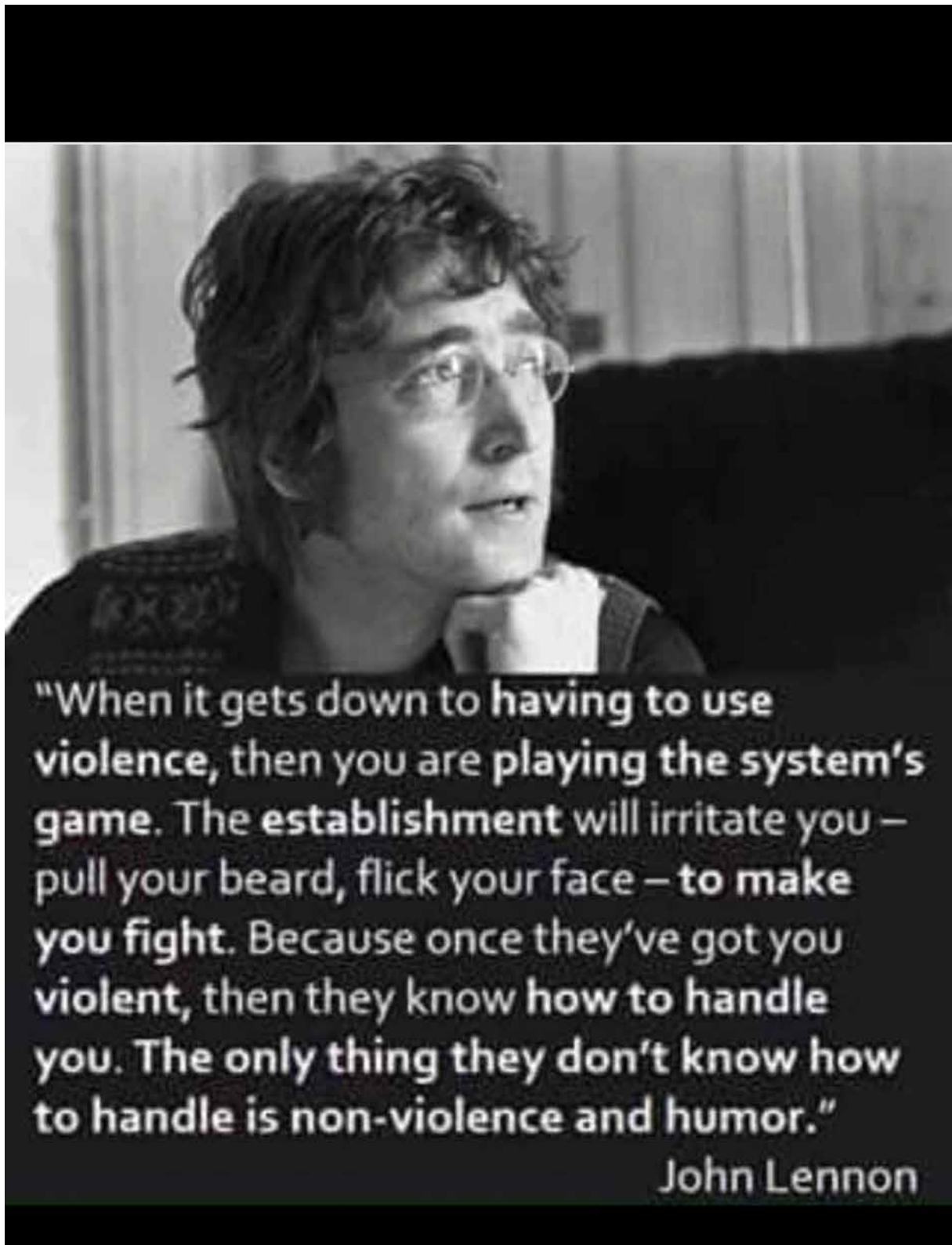
Svenska politiker har över hela linjen hittat sätt att undvika det de borde göra och göra det de borde undvika.

För toppolitikerna, militären och till och med public service-media är kriget nu inne. Klimatförändringen, vår natur, förnybara energikällor är ute, liksom varningarna från klimatforskare, data och prognoser. Hjälptill två miljoner desperata människor är ute. Om du visar din oro för allt vapenskramlande är du nu en Putinälskare eller Hamasälskare. Om du är rädd för det försämrade klimatet, har du blivit fångad i överdrift eller en bluff.

Förläng denna radikala närsynthet ytterligare tio år. Den svenska demokratin kommer att sättas på hårda prov. Varför gick dess ledare med på denna hysteri? Varför låtsas politikerna att kärnvapenkrig inte är något att oroa sig för och ännu mindre en kärnvapenvinter? När klimatet skenar iväg, varför tappade våra ledare kontrollen och svek oss? Varför föreslog våra ledare att vi skulle tillåta mer LNG-konsumtion eller vänta på tveksam, dyrare kärnkraft som det tar decennier att bygga? Varför var de så ineffektiva eller blinda?

Varför och hur misslyckades demokratin i Sverige, eller snarare, hur misslyckades vi som invånare med demokratin? Är det inte dags att uppmana till upprördhet för fred och klimaträttvisa? Nunc est loquendum.

Rolf vom Dorp
är klimataktivist i FFF Lund,
medlem i Peace and Climate Justice Network
och före detta Vietnamkrigsmotståndare.

”Palestina, Palestina, dina barn är också mina”

Nova Wegerif kommenterar gensvaret på och tystnaden efter Nationell Kraftsamling för Gaza

FN:s särskilda rapportör för de ockuperade palestinska områdena Francesca Albanese framhåller oförtröttligt att internationell rätt både kan och ska försvaras av FN:s enskilda medlemsstater. Med maktmedel, när så krävs. I Sverige uppmanar också fler och fler regeringen att agera för att stoppa folkmordet i Gaza.

Den 7 juni arrangerade Palestinska arbetsgruppen Stockholm, på initiativ av Nova Wegerif från Palestinagruppen Karlstad, Nationell Kraftsamling för Gaza – 2000-talets hittills största demonstration i Stockholm. Mellan 40 000 och 50 000 människor från hela Sverige samlades under parollen *Sverige säger NEJ till folkmord* och *Regeringen måste agera NU!* Media hade informerats i förväg och även dagen efter skickades ett informativt pressmeddelande ut.

En dryg vecka senare, den 16 juni, ringer jag upp Wegerif för en telefonintervju. Även om demonstrationen fått mer uppmärksamhet än de veckovisa demonstrationer som pågår lokalt över hela landet har jag bara sett några få artiklar. Men jag har så klart varken överblick eller inblick i vad som sker bakom kulisserna. Det ska bli intressant att få veta vilket genomslag demonstrationen fått.

Vad tycker du om medias bevakning?

Wegerif väljer sitt ord. ”Bristfällig.” Varken tv eller radio kom, det verkliga antalet demonstranter rapporterades inte – eller rapporterades för att korrigeras med polisens gissning (de hade inte, till skillnad från arrangörerna, räknat) – och inga journalister har följt upp med intervjuer med ansvariga politiker.

Nationell Kraftsamling för Gaza riktade tre krav till regeringen:

Fördöm folkmordet.

Avbryt all vapenhandel med Israel.

Inför sanktioner mot Israel.

Ministrar, eller åtminstone riksdagsledamöter, borde få frågor om det. ”Demonstranterna kräver det här. Vad har ni gjort av det?” När det går 50 000 i ett demonstrationståg finns det hundratusentals sympatisörer. ”Och de tystas när politikerna inte svarar.”

Nationell Kraftsamling för Gaza initierade också en två veckor lång sit down-manifestation utanför

FOTO: PALESTINAGRUPPEN KARLSTAD

riksdagen. Den samordnades av Nödros Gaza och avslutades den 13 juni. Målet var att hela tiden ha minst 3–5 personer som satt, men fler deltog. Oftast var de mellan 10 och 20. I avsiktsförklaringen beskrivs aktionen så här: ”Detta är en ickevåldsaktion och allt ska gå lugnt och fredligt till. Inga slagord, ingen hets mot personer som går förbi. Vi sitter i vittnesbörd och sorg över det som sker i Gaza. Genom vår närvaro, med hjälp av bilder och plakater, påminner vi politikerna om att de är medskyldiga till folkmord.”

Men inte heller sit down-manifestationen bevakades på ett bra sätt. Ingen av demonstranterna intervjuades. Dessutom försökte riksdagsledamöter från SD provocera fram en situation som skulle leda till att manifestationen måste flyttas. Ingen har rapporterat om det. Polisen fick gå in och försvara demonstranternas rätt. Den 12 juni flyttades dock manifestationen tillfälligt. I dn.se och tv4.se intervjuades polisen om åtgärden och sade att de hade upprättat ett ”PL 24-område” i cirka 10 minuter. Sedan kunde demonstranterna komma tillbaka. Den SD-ledamot som ställde sig i rampljuset under denna av media uppmärksammade ”incident” var, berättar Wegerif, i sällskap med ”Salle [Roger Sahlström], en känd rasistisk ’journalist’ som hängt ut demonstranter på Riks och X

sedan 21 månader tillbaka med klar agenda att provocera och doxxa människor, och en reporter från Epoch Times” – och det var en demonstrant, inte riksdagsledamoten, som attackerades. Det finns två polisanmälningar om misshandel. I båda fallen var det en demonstrant som misshandlades och i båda fallen pågår förundersökning.

Men de flesta, såväl förbipasserande som riksdagsledamöter från Vänsterpartiet och Socialdemokraterna, reagerade positivt på manifestationen.

Hur tänker Nationell Kraftsamling för Gaza gå vidare. Kommer fler demonstrationer framöver?

Wegerif hoppas att det inte ska behövas. Men om inget händer blir det en ny kraftsamling i augusti, kanske i Göteborg. ”Vi måste också rikta oss ännu mer till politikerna. Få dem att säga vad de gör eller inte gör nu. Deras underlåtenhet är anmärkningsvärd, nu när så många andra länder i Europa vänder i frågan, men också utifrån att vi ratificerat Rom-stadgan [som inrättade Internationella brottmålsdomstolen] och alltså har en skyldighet att agera redan vid misstanke om folkmord. Sverige bryter mot sina egna lagar!” (Sverige har ratificerat FN:s Konvention om förebyggande och bestraffning av brottet folkmord. Det gjordes 1952.)

Hela 62 organisationer ställde sig bakom Nationell Kraftsamling för Gaza. Många fler har hjälpt till att sprida information i olika nätverk, berättar Wegerif, så listan ger ändå en ofullständig bild av allt engagemang:

Palestinagruppen Karlstad (initiativtagare) • Palestinska Arbetsgruppen Stockholm (arrangör) • Fridays for future • Health Workers 4 Palestine • Judiskt Upprop • Nödtop Gaza • Palestinagrupperna Sverige • Palestinagruppen Hässleholm Kristianstad • Palestinagruppen Gävle • Palestinagruppen Sundsvall • Palestinagruppen Härnösand • Palestinagruppen Fyrbodol • Palestinagruppen Stockholm • Palestinagruppen Göteborg • Palestinagruppen Örebro • Palestinagruppen Malmö • Palestinagruppen Hässleholm Östersund • Palestinagruppen Jönköping • Palestinska folkets förening Uppsala • Nätverket för Palestina Värmland

• Psykologer för Palestina • Stockholm Academics for Palestine • Karlstad Studenter för Palestina • Palestinska arbetsgruppen Södra Sverige • Kommunistiska partiet Stockholm • Amnestykören • Folkets röst • Rättvisa för alla (RFA) • Together 4 Palestine • Iranprotest-Lund • Solidaritetsgruppen för Palestina Växjö • Läkare mot rasism • Lärare för Palestina • Föreningen Hjärtat • Föräldrar för eldupphör • Civilgranskaren • Queers 4 Palestine Stockholm • Rebellmamor för fred & klimaträttvisa • Malmö antirasistiska förening • Queers against Fascism • Solidaritet • F! • Arbetarmakt • Runners 4 Palestine Stockholm • Runners 4 Palestine Linköping • Västerås Kamp • LiU for Palestine • Linköping Academics for Palestine • Norrköping för Palestina • Nätverket Dalarna för Palestina • Palestinska Folkets Förening Gävleborg • ISM Sverige • Klimataktion Skåne • Stockholm för Palestina • Ship to Gaza • Aktionsgruppen boykotta Israel för ett fritt Palestina • Socialistisk politik • Aktionsgruppen för Palestina (Göteborg) • Palestinska kvinnoförbundet • Palestinian Vision Society • Socialarbetare för Gaza • Palestineinfocus

”Den här frågan är inte politisk, den handlar om grundläggande mänsklighet. Vi ska bara bry oss om att få ett stopp på folkmordet. Det är förklaringen till att så många slöt upp.”

Avslutningsvis återkommer Wegerif till politikernas inställning till demonstrationer. Vi måste protestera mot hur politikerna ”förminskar människor som står upp för mänskliga rättigheter – rättvisa, fred, humanitära värden”. Demokratin hotas när statsministern påstår att de som demonstrerar mot folkmordet är ”terrorromantiker”. ”Direkt absurt blir det när han säger att vi inte ska ’ta Mellanösterns konflikter till Sverige’ – det handlar om att stoppa ett folkmord, inte om att ta hit konflikter.”

Annelie Hultén Contreras

PS: Under den globala veckan för fred och klimaträttvisa i september arrangerade organisationerna Stäng ner Elbit och Floden i Göteborg en nordisk kraftsamling för Palestina. I början av oktober har regeringen fortfarande inte gjort vad den kan för att stoppa folkmordet. Den har också hunnit låta svenska medborgare ur Global Sumud Flotilla behandlas som terrorister av Israel. Fler svenskar har också varit med och försökt bryta blockaden, på nya fartyg. Den 8 oktober hade även de bordats av Israel, återigen på internationellt vatten. Följ försök här: <https://globalsumudflotilla.org/tracker/>

FOTO: PALESTINAGRUPPEN KARLSTAD

**Först tog nazisterna kommunisterna
och jag sa inget, jag var ju inte kommunist.
Sedan tog de socialdemokraterna
och jag sa inget, jag var ju inte socialdemokrat.
Sedan tog de fackligt aktiva och jag sa inget,
jag var ju inte med i något fack.
Sedan tog de judarna och jag sa inget,
jag var ju inte jude.
Sedan tog de mig
– och då fanns det ingen kvar
som kunde protestera.**

Martin Niemöller, tysk präst och antifascist (1946)

Ett brev från Olga Karatj

**Jag vill uppmärksamma er på
en djupt oroande utveckling
som jag, i egenskap av vitrysk
människorättsförsvarare, med mer
än 25 års erfarenhet, bevittnar
i den baltiska regionen
– i det här fallet i Lettland.**

Den 25 september 2025 röstade Lettlands parlament (Saeima) för att inleda förfarandet för uppsägning och utträde ur Istanbulkonventionen (konventionen om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och våld i hemmet). Än så länge har Lettland inte officiellt dragit sig ur – omröstningen gäller påbörjande av utträdesprocessen.

Jag vill också påminna er om att det lettiska parlamentet den 16 april 2025 röstade för utträde ur Ottawakonventionen (konventionen om förbud mot antipersonella minor), som förbjuder användning, lagring, produktion och överföring av antipersonella minor. Utträdet träder i kraft sex månader efter det officiella tillkännagivandet.

Efter mer än 25 års omfattande arbete med mänskliga rättigheter kan jag med säkerhet säga följande: när en stat slår in på den auktoritära vägen börjar den aldrig med starka, mäktiga eller privilegierade grupper. Den börjar med de utsatta och marginaliserade – med de "konstiga" och "obekväma" grupper som allmänheten tycker riktigt illa om och som därför är de minst skyddade. Förtryck mot sådana grupper är lättare att motivera som "nödvändigt", "legitimt" eller "i den nationella säkerhetens intresse".

Under de senaste åren har dessa "obekväma" grupper i de baltiska staterna varit vitryssar och ryssar – migranter,

politiska flyktingar och etniska minoriteter. Kring dem har det som forskare kallar nekropolitiska rum aktivt bildats – undantagszoner där rättsstatsprincipen inte längre gäller och beslut om människors liv, frihet och till och med död fattas godtyckligt av statliga institutioner, utanför alla rättsliga ramar.

Min personliga erfarenhet visar att sådana nekropolitiska metoder, likt en elakartad tumör, alltid sprider sig om de inte stoppas i tid. Det är aldrig så att mänskliga rättigheter kan kränkas för en grupp samtidigt som de förblir intakta för andra. När denna process väl har inletts följer oundvikligen en erosion av de demokratiska institutionerna.

De processer som nu pågår i Baltikum kan ha börjat före men de blev särskilt synliga under kriget i Ukraina.

Vi känner av detta varje dag – vi attackerades inte bara från Ryssland och Vitryssland för vårt arbete för mänskliga rättigheter och våra principiella ställningstaganden, utan tyvärr också från de länder som vi en gång förväntade oss solidaritet och stöd från.

Metoderna för förtryck och statliga påtryckningar utvidgas gradvis och riktar sig mot allt större delar av samhället.

Systemet lämnar i slutändan inte någon ifred – Vitrysslands erfarenhet bevisar detta bortom allt tvivel.

Det finns inga ”undantag”: när kränkningar av de mänskliga rättigheterna accepteras, när en stat beslutar sig för att överge den demokratiska vägen, är det bara en tidsfråga innan varje människa drabbas personligen.

Vi vitryssar förstod inte detta för 30 år sedan.

Men i dag förstår vi det alltför väl – och vi har betalat ett mycket högt och blodigt pris för den förståelsen.

Några har betalat med sina liv.

Frågan är: förstår Europas medborgare det nu?

De baltiska staterna har historiskt sett betraktats som ”demokratins öar” efter Sovjetunionens kollaps. De senaste åren har dock visat att auktoritärt styre, militarisering och undertryckande av medborgerliga fri- och rättigheter breder ut sig inom det europeiska området – framför allt i Baltikum. Detta är en ytterst farlig trend, likt ett gift som fräter sönder själva grunden för Europeiska unionen – ett projekt som bygger på fred och demokrati för alla folken i gemenskap.

De massiva kränkningarna av våra rättigheter som flyktingar och migranter – inklusive deportationen av politiska flyktingar och vapenvägrare tillbaka till Vitryssland och Ryssland – har i stort sett gått alla obemärkt förbi. Politikerna var tysta. Människorätsorganisationer var tysta. Journalister var tysta. Och så, med denna tystnad – och ofta med tyst stöd – har erosionen av demokratiska institutioner accelererat.

I dag ser vi hur nekropolitiska rum och statliga påtryckningsmetoder – falska anklagelser, desinformationskampanjer, häxjakter och försök att tysta människorättsförsvarare och fredsaktivister – nu sprider sig till nya grupper och kategorier.

Staten riktar nu in sig på dem som den anser vara ”sekundära” eller ”överflödiga” i ett militariserat samhälle: kvinnor, barn, äldre, personer med funktionsnedsättning – alla som inte kan hålla i ett vapen och delta i militariseringen.

Det är i detta sammanhang som det lettiska parlamentets beslut av den 25 september 2025 att inleda utträdet ur Istanbulkonventionen blir en särskilt alarmerande signal. Det finns tillräckligt med röster i parlamentet för att driva igenom detta beslut.

Tillbakadragandet från Istanbulkonventionen är en farlig indikator på att de nekropolitiska områdena i Baltikum expanderar – och de är hungriga efter nya offer. Detta steg öppnar dörren för att avveckla statens internationella skyldigheter att skydda kvinnor från våld, främja jämställdhet och samarbeta med civilsamhället.

Man kan diskutera innehållet i Istanbulkonventionen eller debattera antalet ”kön”, men en sak är klar: Lettlands tillbakadragande handlar inte om att skydda den ”traditionella familjen” – det är ett tydligt tecken på att även traditionella familjers rättigheter är i riskzonen.

Jag betonar det igen: Lettland har ännu inte formellt dragit sig ur Istanbulkonventionen, men omröstningen den 25 september 2025 är en tydlig signal – och det första steget på den vägen.

Jag uppmanar er att ägna särskild uppmärksamhet åt Lettland som ett fall som kan bli ett farligt prejudikat för hela Europa.

Det är viktigt att noga övervaka och agera offentligt och reagera på alla lagstiftningsinitiativ eller beslut som försvagar skyddet av medborgerliga rättigheter – särskilt kvinnors, minoriteters, flyktingars och migranternas rättigheter.

En framstående litauisk politiker sade en gång under ett solidaritetsmöte med Vitryssland:

”Vitryssar, känn er som hemma här i Litauen.”

Då uppfattade jag dessa ord som ett uttryck för gästfrihet, solidaritet och stöd.

Tyvärr inser jag idag att de var bokstavigt menade.

Det är dags för det europeiska civilsamhället att vakna upp – innan det är för sent. Annars kanske vi alla här en dag vaknar upp ”i Vitryssland”.

*Med värme, solidaritet och hopp
om förnyat engagemang,
Olga Karatj*

<https://news.house/>

OUR HOUSE

Fred & Klimaträttvisa!

Kom med och bygg en rörelse för fred på jorden och fred med jorden. Nu måste vi samlas lokalt, nationellt och internationellt för eldupphör och fredsförhandlingar i alla krig, för konkreta lösningar på klimatnödläget och för rättvis fördelning av resurser.

Militariseringen både i Sverige och över hela världen slukar enorma resurser som behövs för att lösa klimatkrisen och andra stora problem i vår tid. Att fortsätta skövla och utnyttja naturtillgångarna som om de var oändliga gör planeten obeboelig. Själva livet är hotat.

Vi kan inte fortsätta leva som om det finns fyra jordklot. Energianvändningen måste minska kraftigt, både genom energisnål teknik och ett energisnålt levnadssätt. Vi måste ha ett resursbevarande samhälle och då krävs en genomgripande förändring av det ekonomiska systemet och hela samhället - en förändring som gynnar både dem som bor på landsbygd och i stad, folk som arbetar i jordbruk, skogsbruk, industri och servicenäringar.

Krig innebär att människor dödas, skadas och traumatiseras. Människor drivs på flykt. Bostäder, gemensamma byggnader och infrastruktur förstörs. Miljön skadas av föroreningar, minor och bomber.

Krig leder till militär upprustning, de skapar fiendebilder och bygger murar mellan människor.

Vi behöver bygga broar för att leva tillsammans och kunna arbeta för att lösa klimatkrisen. Vi måste skapa ett gott liv för jordens befolkning. Vi måste samarbeta för att trygga matförsörjningen och spara på våra tillgångar. Vi vill att miljarderna för militär upprustning i stället satsas på klimat, skola, vård och omsorg.

Vi uppmanar enskilda och organisationer att komma med och skapa en folkrörelse för fred och rättvisa.

**Fred och klimaträttvisa nu!
Nedrustning - för miljö och välfärd!
För en rättvis värld!**

Arbetsgruppen för fred och rättvis klimatomställning stockholm@svenskafreds.se
Jordens vänner/fredsutskottet, Artister för fred och Fridays for future/Lund
slowclimate@gmail.com var de första undertecknarna av detta uppprop. Nu är
listan på grupper som anslutit sig lång och det tillkommer nya - i flera länder.
Se <https://actionnetwork.org/forms/endorsingpcj/> (läs koden här bredvid)

FRED *på & med* JORDEN